БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

45-дахи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 84 (11682)
1968 оной апрелиин 9, вторник

сэн 2 мүнгэн

[Н.] КОСЫГИН ИРАНҺАА БУСАБА

[...]прелиин 7. (ТАСС-ай [...]). СССР-эй Министр[...] Түрүүлэгшэ А. Н. [...] Иранай Премьер-Ми[...]дын уряалаар ошо[...] айлшалаад, апрелиин [...] Москва бусахаяа [...]дэhон байна.

[...]тай хамта Арме[...] Министрнүүдэй Со[...]шэ Б. А. Мурадян, [...]СР-эй Министрнүүдэй [...]лэгшэ А. Кахаров, [...]номическа холбоо [...]Р-эй Министрнүүдэй [...] комитедэй Түрүү[...]дахи орлогшо И. В. [...]СР-эй Гадаадын хэрэ[...]рэй орлогшо В. М. [...]ССР-эй МИД-эй та[...] Л. М. Замякин, [...] Ф. Ф. Молочков [...] Косыгинтай хамта

[...] зон совет айлша[...]өөр үдэшэбэ. Үглөө[...]шье haaнь. Совет [...] түрэнэй тугуудаар, [...] транспарантнуудаар [...] хотын үйлсэнүүдтэ [...] суглараа.

[...] хэрэгүүдые эрхил[...] М. Рахнема, Иранhaa [...] элшэн сайд [...]ески, орон соогуу[...] Косыгиниие үдэшэжэ [...]нциин генерал-гу[...] Садри, гурбадахи [...]алагша генерал [...] бусад тушаалтад, [...]СР-hээ Иранда бай[...] В. Я. Ерофеев, Со[...]ветскэ посольствын хүдэлмэрилэгшэд, совет ба иран журналистнууд Советскэ правительствын толгойлогшые, хамта ошолсоhон хүнүүдые аэродром дээрэ үдэшэбэ.

Министр Рахнема А. Н. Косыгинда Иранай Премьер-Министр Ховейдэhээ, Иранай правительстваhaa, бүхы иран хүн зонhoo халуун амаршалга, Советскэ Союзай арадуудта hайн hайхан хүсэлэл дамжуулаа. Иран СССР хоёрой хоорондохи хани барисаан хоёророной хоорондо түүхэ дамжан бүридэhэн харилсаанhaa эшэ үндэhэтэй, хоёр арадай аша туhада харюусана гэбэ. А. Н. Косыгинай айлшалалга Совет-Иран хани харилсаае саашадань бэхижүүлгэ, хүгжөөлгэдэ туhа дүхэм болохо гэжэ этигэдэг байhанаа элирхэйлэн мэдүүлээ.

Хани халуунаар, хүндэмүүшээр угтаhанайнь түлөө Иранай шахта, Иранай правительствада, бүхы иран арадта баясхалан дамжуулан хүргэхыень А. Н. Косыгин гуйба. СССР Иран хоёрой хоорондын харилсаа холбоон ба үгэеэ ойлголсолго хоёр арадай аша туhада улам үргэдхэгдэхэ, бэхижэхэ байха, энээнэй тулада шухала бүхы юумэн мүнөө бии гэжэ этигэдэг байhанаа Советскэ правительствын толгойлогшо элирхэйлэн мэдүүлээ.

А. Н. Косыгин үдэшэhэн хүнүүдтэ хани ёhoop хахасалгын халуун баяр хүргөөд, hайнаар угтаhанайнь түлөө үшөө дахин баясхалан мэдүүлээд, самолёдто hуухаяа дээшээ гараба.

Нютагай сагаар 8 час 15 минутада «ИЛ-18» самолёт агаарта дэгдэн, хойто зүг барижа ниидээ.

А. СТУПАК.
А. НЕНАШЕВ.

[...]гин Москвадаа [...]а ерээ

[...] правительствын [...]р Амир Аббас Хо[...] албанай хэрэгээр [...] ошоhон СССР-эй [...] Соведэй Түрүүлэг[...]гин апрелиин 7-до [...]жа ерээ.

[...] А. Н. Косыгинтай [...] Армениин ССР[...]й Соведэй Түрүү[...] Мурадян, Таджигай [...]нүүдэй Соведэй [...] Кахаров ба бусад [...] Москвагаа бусажа

(ТАСС).

Москва—Тегеран

Иранай национальна авиакомпаниин самолёт анха түрүүшынхээ апрелиин 6-да ниислэлэй Шереметьевскэ аэродром дээрэ буугаа. Энэнэй урда тээ Москва Тегеран хоёрой хоорондо совет самолёдууд ниидэдэг байhан юм. Саашадаа энэ линеэр «Иран эйр» авиакомпаниин самолёдууд мүн лэ ниидэдэг болохонь.

«Иран эйр» — Москвагай аэропортнуудта самолёдуудайнь буудаг гадаадын 26-дахи авиакомпани болоно.

(ТАСС).

[...]айлшанай хүндэлэлдэ

[...] (ТАСС). КПСС-[...] крайком, хизаарай [...]мет hамгантаяа [...]тараа, эндэ буу[...] Социалис Феде[...]кын Президент, [...] Коммунистнуудай [...]гшэ Иосип Броз [...] обед эмхидхээ. [...]осип Броз Титотэй [...] партийна ба [...]гшад, тэрэшэ[...] СССР-тэ байдаг элшэн сайд Добривое Видич байба.

КПСС-эй ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, РСФСР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ Г. И. Воронов, СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Секретарь М. П. Георгадзе, СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй орлогшо Л. Ф. Ильичев болон бусад обедтэ байлсаа.

Хани халуун оршон байдалда үнгэрhэн обедэй үедэ хүндэлэлэй хундаганууд үргэгдөө.

[...] ЗАМБУУЛИН ХУДАР ТАБИГДАА

[...] мэдээсэл

[...] хизаар дайдые [...]матай зохилдуу[...] апрелиин 7-до [...] 13 час 09 мину[...] гэжэ автомат [...]уулинай ракетэ [...] hара тээшэ [...]ба.

[...] hара шадархи хи[...]элжэ үргэлжэл[...] Хэмжэлгэ, шэн[...] дээрэхи үрэ дүн[...], хараалагдаhан [...]ар тус станци[...]

[...]лиин 7-до Моск[...] сай үедэ «Луна-14» станци хойто широтагай 34 градус 43 минута, зүүн долготагай 99 градус 38 минута координадуудта газарhaa 40 мянган километрэй зайда дабшажа ябаhан байна.

Станцитай харилсаа холбоон тогтууритай. Телеметрэй мэдээнэй ёhoop, станци дээрэ тодхогдоhон аппаратура haaдгүй hайнаар хүдэлнэ.

Газар дээрэхи хэмжэн тодорхойлдог түхеэрэлгэнүүд станциин ниидэлгые адаглан шэнжэлнэ.

Залан ябуулдаг, тоолон тодорхойлдог центртэ ороhон мэдээнүүд шэнжэлэгдэжэ байна.

МАРТ 15 — САБШАЛАН, БЭЛШЭЭРИ hАЙЖАРУУЛХА ХОЁР hАРА — МАЙ 15

ХҮН ЗОНДОО ХҮНДЭТЭЙ

...Үнгэрhэн зунай августын тэн. Эгээл энэ үедэ халуу шаташанхай нэгэ үдэр «Командирская» гэжэ нютагай сабшалан дээрэ үбhэ тармалга түлэг дундаа ябажа байгаа бэлэй. Үбhэшэдэй звеное даагша Павел Иннокентьевич Москвитин хуhан асын хургануудые хуурайхан бухалай орой руу багса оруулжа, баглагар баглагараар үбhэ сомоо дээрэ хүнгэхэноор хаяжа байба. Тиигэжэ байхадаа тэрэ үбhэ тармагшадта заабари зүбшэл үгэнэ.

— Хүбүүд, түргэлэгты! Мүнөөдэр адагынь зуун центнер үбhэ хуряажа үрдихэ ёhотойбди. Сэлмэг наратайда үбhөө hайн шанартайгаар, бороодо норгонгүй соможо шадаа haaмнай, ерэхэ үбэлэй «шара тоhон» гээшэ,—гэжэ тэрэ хэлэнэ.

Сомоошон зай забhаргүй асаргадажа байhан бухалнуудые сомоо дээрэ хаяжа байха hамбаандаа нюсэгэн бэедээ нялдаhан хуурай үбhэнэй намаа, набша далбагар сагаан пулаадаар аршаад абана.

Эндэхи сабшалангай ургаса муутай, зарим ган жэлнүүдтэ сагаан добо мэтэ халзан байдагыень нютагаймнай зон барандаа мэдэдэг. Бороотой жэлнүүдтэ арай шамай гектарай табан центнер ургаса хурлагдадаг байгаа. Гурбан жэлэй слада тээ энэ газарай 80 гектар Павел Иннокентьевичтэ даалгагдаа hэн. Павел Москвитинай ехэл урма баяртайгаар сэл хүхэ зандаа хатаhан үбhэ соможо байхыень үнгэрhэн зун хараа hэм. Тэндэhээ Павел Иннокентьевичэй оролдолгын ашаар урдань 400 центнер үбhэн хурягдадаг сабшаланhaa 1200 центнер ургаса абтаа.

Зүүн үндэрэй оройhoo бултайhан хабарай дулаан наранай элшэнүүд hүниндөө хүрэжэ сарсашоод хоноhон hайрамай нимгэн мүльhэндэ нюдэ hаргаан яларна. Эгээл имэ нэгэ үглөөгүүр Булагта, Нэйжэ голнуудай ниилэhэн уулзуур дээрэ дунда зэргын бэетэй, үндэршэг хамартай үбгэжөөл хүрзэ лоом хоёрые ээлжэлүүлэн наяргажа байба. Тээ саанань тэргэ шэрэhэн сэнхир хүхэ тракторнууд наг шэбхэ зөөжэ байгаа бэлэй. Болдог болотор обоолhон шэбхэ хобхо этэн, тракторнууд, тэргэнүүдтэ халитарнь наг шэбхэ ашаад ябуулна.

Холын фермэдэ хүрэхэ hанаатай, колхозойнгоо правлениин даабаряар ябаhан би Павел Иннокентьевичтэй уулзажа, мэндэ хэлэhэнэй удаа тамхяа залалсан амарбабди.

— Тамнай hайнаар лэ хүдэлнэг даа. Үбhэ ногооной үндэр баян ургаса хуряаха гээшэмнай мяха, hүн, нооhон ха юм даа,—гэхэдэмни: «минии ажалда тиимэ онсо ондоо юун байхаб, хүнэйл зэргэдэ хүдэлөөд ябана ха юмбиб. Намда адляар колхоздо ажал хэhэн хүнүүд олон даа. Олоной хэрэгтэ оролсоогүйдөө аргамгүй»,—гээд Павел Иннокентьевич нам тээшэ хараба.

— Республика доторнай нуга, сабшалан hайжаруулха талаар соносхогдоhон энэ хоёр hара соо манай звеногой хэхэ ажал угаа ехэ. Нэгэшье хүрзэ аргал шэбхэ фермэ, отарын дэргэдэ үлөөнгүй нуга сабшаландаа гаргажа, hайнаар тараахада, үбhэ ногоон ургангүй яахаб даа. Энэ хабартаа манай бригада «Командирская» «Дозор» гэжэ газарай 100 гектар сабшалан hубаг, ханаабай уhаар дэбтээжэ, ногооной ургасые түргэдхэхэ hанаатай. «Шулуун-Нуга», «Хүлэр» гэhэн нютагуудта 40 гектар намаг хатаажа, hайн ургасатай сабшалан болгохоор хараалнабди. Хонишод, haалишад, hубай мал адуулдаг малшаднай фермэ, отара шадарайнгаа нилээд ехэ сабшаланда наг шэбхэ гаргаха юм. Зарим малшадай энэ шухала хэрэгтэ хайша хэрэг хандадагынь харамтай. Хабартаа, зуhаландаа ороходоо урид наг шэбхээ нуга сабшаландаа гаргаха арга боломжотой байбашье, хэрэгсээдэггүй малшад байдаг. Газарай хүрэхын урда тээ дал, хорёо сооhoo наг шэбхэ абтабашье, нуга сабшаланда гаргагдахын орондо шугы, хонхосог соогуур хосордог байна. Энээниие колхозоймнай бүхы малшад хараадаа абаха бэзэ,—гэжэ үбгэжөөл хэлэбэ.

Иигэжэ ойр зуура хөөрэлдөөд хоёр тээшээ, тарахаяа байтараа, тэрэ нэгэ юумэ hанажархиhан хэбэртэй байд гэhэнэй удаа:

— Үдэшэлэн сүлөөтэй haa, манайхиие дайража, халта ороод гараарай,—гэбэ.

...Гэр соо дулаахан. Сонхын хажууда элдэб үнгын таримал сэсэгүүд хабарай ерэhые hануулна. Радиоприёмник гоё hайхан хүгжэм ханхинуулна. Электрын гэрэлээр дүүрэн гэр. Павел Иннокентьевич hаяхан ажалhaa ерээд, үдэшын хоол бариhанай удаа амарангаа нюдэнэйнгөө шэл зүүнхэй haя ерэhэн шэнэ газетэ уншажа hууна. Тэрэ газетынь гурбадахи нюурта манай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүдэй энэ жэл абаhан социалис уялганууд аржытар хэблэгдэнхэй байба. Эндэ нуга сабшалан hайжаруулха тухай иигэжэ бэшээтэй: «Хээрын сабшалангай гектар бүриhөө 10,2 центнерhээ бага бэшэ үбhэ хуряаха, тэрэ тоодо уhалагдадаг сабшаланhaa—15 центнер үбhэ хуряаха. Хараалhан зорилгоёо бэелүүлхын тула 150 гектарhaa бага бэшэ газарта үтэг хэхэ, 3500 тонно шэбхэ нуга сабшаланда гаргаха».

Луговод нюдэнэйнгөө шэл абажа, бишыхан хобто соонь хэжэ хадагалха зуураа иигэжэ зугаалба:

— Манай бригадада хамтадаа зургаан хүн хүдэлнэ. Энэ жэлэй гараhaap 80 гектар сабшалан дээрэ 1700 тонно наг шэбхэ зөөгөөд байнабди. Үшөө зөөhөөр лэ зандаабди. Шэнэ сабшалан болгогдохоор хараалагдаhан газарта 1250 тонно аргал шэбхэ зөөгдэнхэй. Хонишодой сабшаланда—450 тонно, haалиин гүүртын сабшалан дээрэ 395 тонно наг шэбхэ гаргагдаа. Бүхы дээрээ 3795 тонно наг шэбхэ нуга сабшаландаа гаргаhанхайбди. Нүхэдни барандаа hайнаар, урагшатайгаар ажалладаг зон даа.

Нээрээшье ажалша хүн арадтаа хүндэтэй гэдэг зүб лэ юм байна даа. Михайловкда hуурижаhан Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүдэй хэнтэйншье уулзаад:

— Нютаг соотнай ажалша, хүн зондоо хүндэтэй хэн биб?—гэжэ асуубалтнай, — Павел Иннокентьевич Москвитин,—гээд харюусахал байха.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: түрүү луговод П. И. Москвитин.

Ц. НАЙДАНОВ.
Захааминай аймагай Ленинэй нэрэмжэтэ колхозой гэшүүн.

БАЯН УРГАСЫН ТҮЛӨӨ

Саhан хайлажа, hайрамай уhан газар дүүрэн, хонхосог яманнуудые билтаруулна. Сабшалангай hайн ургасын түлөө оролдогшод-луговодууд үргэhэ нойроо алдажа, hүниин зүүдэндэ дайрагдана ёhотой. Ажалша, холын бодолтой хүнүүд тиимэл хамнай, гайхалгүй.

«Родина» колхозой луговодууд габшагай ажалда жагсанхай. Эндэ 8 тракторhaa бүридэhэн оньhожоруулагдаhан отряд hүни үдэргүй наг шэбхэ ашаад, нуга сабшалан руу гүйлгэлдэнэ. 7 мянган тонно шэбхэ сабшалан дээрэ зөөгдэхэ ёhотой.

Үбэлэй үедэ тарялан дээрэ 9 мянган тонно шэбхэ гаргаад, haянай сабшаланда зөөжэ эхилээ. Гэбэшье ажалынь түргэдхэгдөө. Урдань шэбхэ гараараа ашадаг байhанаа, мүнөө оньhон аргаар ашаха хоёр машинатай болобо.

Оньhожоруулагдаhан отрядай хүтэлбэрилэгшэ Д. Агафонов энэ шухала хүдэлмэреэ haяын үдэрнүүдтэ дүүргэхэбди гэжэ хөөрэнэ.

Мүнөө жэл энэ нютагта саhанай ехэ байhан тула газар яhала шиигтэй байна. Иимэ аятай зохид байдалые бүрин ашаглажа, саг соонь сабшалангаа садатарнь ундалуулжа, үтэгжүүлжэ абахын түлөө тус колхозой гэшүүд аhан шадалаараа ажаллажа байна.

Д. ДУГАРОВ,
манай корр.

Хяагтын аймаг.

АМЖАЛТАЯА АРЬБАДХАНА

hүүлэй жэлнүүдтэ Хэжэнгэ нютагтамнай түрүү хонишод улам олошоржо байнхай. Жэшээлбэл, олондо мэдээжэ болоhон суута хонишод Г. Гарифуллина, Ш. Намжилов, Р. Намжилова, А. Алсанаева, Б. Доржиева, Б-Ц. Жигмитдоржиева гэгшэд жэл бүри ажалай эрхим амжалта туйлана. Эдэнэй нэгэн ахалагша хонишон Бадма-Цыбик Жигмитдоржиев хонин ажалда хүдэлжэ эхилhээр арба гаран жэл болоо. hүүлэй дүрбэ-табан жэлэй туршада энэ нүхэрнай даажа абаhан хонин hүрэгэйнгөө 100 хонин бүриhөө 100 хурьга абажа, гарза хоролтогүйгөөр түлжүүлнэ. Үнгэрhэн жэлдэ Бадма-Цыбигэй даадаг отарынхид хонин бүриhөө хурьга абажа, 3,7 килограмм нооhо хайшалжа тушааhан юм.

Харин байгша ондо харууhалжа байhан 543 хонинhoo 543 хурьга абаад, гарзагүйгөөр түлжүүлжэ байнхай. Эндэхи отарынхид абтаhан хурьгадаа үдэрэйнь гуримай ёhoop эдеэлүүлхые оролдодог юм. Мүн саг дарыдань дэбдихэрынь хуурайлдаг заншалтай. Бүри үбэл байхада Бадма-Цыбик Жигмитдоржиевай отарада туhалалсахаяа Улаан-Үдын ЛВРЗ-гэй хүдэлмэришэд Валерий Палхаев Юрий Калинин хоёр ерэжэ, хурьгадые абажа түлжүүлэлсэнэ.

Суута ажалаараа алдаршаhан Хэжэнгын түрүү хонишон Б-Ц. Жигмитдоржиевай даадаг отарынхид туйлаhан амжалтаараа haнаагаа амарангүй, тэрэнээ бүри арьбадхан ажаллажа байна.

Д. САМБУЕВ,
хүдөө бэшэгшэ.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: ахалагша хонишон Б-Ц. Жигмитдоржиев.
АВТОРАЙ фото.

[ПРОПА]ГАНДИСТНАРАЙ hУРАЛСАЛ

[...]алсалые шэнэ гу[...] hoo хойшо ни[...]лоо. Энэ үе соо [...]алсал тогтонижо[...] байна. Комму[...]алсал эмхидхэхэ [...] дүй дүршэл бии [...] шадабаряа улам [...]даг пропагандист[...] байна.

[...]-Үдэ городой про[...] научно-методиче[...] болобо. Городой [...]приятинуудэ, эм[...] партийна органи[...]пагандистнар, рай[...]парткомуудай поли[...] кабинедүүдые [...]стнар, партийна [...], парткомуудай [...] политическэ hу[...] хэрэгтэ хабаа[...] конференцидэ ха[...]

[...]нциин темэ: комму[...] болгохо гээшэ [...]лай гол зорилго

КПСС-эй Улаан-Үдын горкомой секретарь **С. В. Ангапов** энэ асуудалаар элидхэл хээ. Городой партийна организацида политическэ hуралсалай хэр зэргээр эмхидхэгдэhэн тухай, энэ хэрэгтэ бии байhан дүй дүршэл тухай, бэрхэ шадабаритай пропагандистнарай дүршэл тухай элидхэлшэ тогтон хэлээ.

«Ремобувь» комбинадай марксизм-ленинизмын үндэhэн суртал шудалха hургуулиин пропагандист, культурын институдай багша **М. М. Шмулевич**, 65-дахи hургуулиин коммунис хүмүүжүүлгын теоретическэ семинар хүтэлбэрилэгшэ, энэ hургуулиин hуралсалай таhагые даагша **Л. М. Курдюкова**, авиационно заводой парткомой секретариин орлогшо **В. В. Клячман**, 20-дохи hургуулиин коммунис хүмүүжүүлгын теоретическэ семинарые хүтэлбэрилэгшэ **А. М. Попова**, оёдолой фабрикын дэргэдэхи марксизм-ленинизмын hургуулиин пропагандист, тус фабрикын директор **Т. В. Буркин**, телеграфно-телефонно станциин дэргэдэхи, мүн иимэ hургуулиин пропагандист **Л. М. Каспарова** гэгшэд нэмэлтэ элидхэлнүүдые хэhэн байна. Коммунистнуудай hуралсал эмхидхэдэг дүй дүршэл тухайдаа эдэнэр хөөрэжэ үгэбэ.

Партийна hуралсалые улам hайжаруулха, марксизм-ленинизмын классигуудай зохёолнуудые хүнүүдтэ үзүүлжэ hургаха, пропагандистнарай дүршэл шадабари улам мүлихын, тэдээндэ туhалхын тулада эдэнэрэй hуралсал эмхидхэхэ гэhэн дурадхалнууд ороhон байна. Энэ конференциин туhатай байhаниинь арсашагүй. Городой пропагандистнарай hуралсалые гуримтайгаар эмхидхэхэ, эртээнhээ түсэблэбэл зохисотой гэжэ hанамжалагдаба. Пропагандистнарые шэлэн олохо, партийна hуралсалда хабаадаха хүнүүдэй hураха hургуулинуудые зүбөөр тодорхойлхо, ондоогоор хэлэхэдэ, эрдэм бэлэдхэлээр адлирхуу хүнүүдые нэгэ hургуулида оруулха гэhэн дурадхал ороо.

ЛУГОВОДУУД ОРОЛДОНО

Мухар-Шэбэрэй аймагай «Одон» совхозой луговодууд мүнөө хабартаа 1525 гектар сабшалан уhалха, мүн 400 гектарта наг шэбхэ, минеральна үтэгжүүлгэ гаргаха юм. Эндэхи луговодууд арба мянган тонно наг шэбхэ гаргахаар хараална. Адууhа малдаа 25 мянган центнер үбhэ, 45 мянган центнер зеленко хуряахаар шиидэнхэй. Совхоз дотор 18 хүнhөө бүридэhэн газар уhалагшадай бригада эмхидхэгдэжэ, сабшалан дээрэхи ажал хүдэлмэри түлэг дундаа ябажа эхилээ. Эдэнэй дунда дүй дүршэлтэй болоhон луговод Жигмит Бадмаев бии. Тэрэ даажа абаhан 104 гектар сабшаланhaa жэл бүри үндэр ургаса абана. Мүнөө жэл тэрэ гектарай 17 центнерhээ доошо бэшэ үбhэ ургуулхаар бусад нүхэдөө уряалжа, социалис мүрысөөндэ оролсобо. Үндэр наhатай пенсионернүүд Дарма Цыдыпов, Содбо Батуев, Ендон Гомбожапов, Ринчин Батомункуев гэгшэд тус бүридөө 50—50 гектар сабшалан уhалжа, үндэр ургаса абахаар оролдожо байнад.

Д. ЛОПИЛОВ.

ТҮСЭБӨӨ ҮЛҮҮЛБЭ

ЗЭДЭ. **(Телефоноор абтаба).** Эдэ үдэрнүүдтэ XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой haалишад гүрэндэ hү худалдаха кварталайнгаа түсэб 164 процент дүүргэбэ. Тэдэнэр кварталай түсэбэй ёhoop гүрэндэ 600 центнер hү тушааха байhан аад, энээнээ аяар 986 центнертэ хүргөө. Колхозой түрүү haалишад В. Татарова, Ц. Онгалуева болон бусад жэлэй эхинhээ 8—8 мянган литр hү haahан байна.

Колхоз гүрэндэ мяха тушааха нэгэдэхи кварталайнгаа түсэб 313 процент дүүргэээ.

Н. ФЕТИСОВ.

[С]ОВЕТ-ИРАНАЙ ХАМТЫН КОММЮНИКЕ

[...] дуратай бусад гүрэнүүдтэй хамта уласхоо[...]тэ байдал hуларуулха, бүгэдэ ниитын эб [...]хэ, социальна элдэб байгууламжатай гү[...] гуримаар зэргэ оршолгын гол ёhонуудые [...]лүүлжэ үргэлжэлхэ гэhэн шиидхэбэри Иран[...] Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косы[...]тай дашарамдуулан тунхаглагдаhан Совет[...] коммюнике дотор элирхэйлэн найруулагдаа. [...] гуримуудые, өөhэдынгөө нүлөө эндэ үлөөхэ [...]хидай ямаршье хашалта хамааралтагүй[...] бүхы гүрэнүүдэй сүлөөтэйгөөр, хэнhээшье [...] арга боломжотой байханьшухала гэжэ [...] Дунын Зүүн зүгтэхи аюултай оршон байдал [...]ые хараада абажа, онсолон тэмдэглэбэ гээд [...] халагдэнэ. ООН-ой Аюулгүйн Соведэй 1967 [...] 22-ой шиидхэбэриие энэ дары бодото дээрэнь [...] эб найрамдалда дуратай бусад гүрэнүүдтэй [...] эрид зоринхой байhанаа хоёр тала элир[...] Израилиин сэрэгүүдые эзэмдэгдэhэн араб газар нютагуудhaa гаргуулха гээшэ гол шухала зорилго болоно гэжэ коммюнике дотор тусхайлан тэмдэглэгдэнэ.

Вьетнамдахи дайнай үргэлжэлжэ байhан, бүхы дэлхэй дээрэ амгалан тайбан байдал сахилгын хэрэгтэ тэрэнэй аюултай болоhон ушарай hанаа сэдьхэл зобоожо байhыень хоёр талынхид элирхэйлэн мэдүүлбэ. 1954 оной Женевскэ хэлсээнүүдэй үндэhөөр, өөhэдынгөө хуби заяае өөhэдөө, гадаадын хамааралгүйгөөр шиидхэхэ вьетнам арадай эрхые хүндэлэлгын үндэhөөр Вьетнамай асуудал шиидхэгдэхэ ёhотой гэжэ hанадагаа хоёр тала лаблан мэдүүлнэ.

Хоёр талынхид колониализмые бүхы талаарнь, бүхы үзэгдэлөөрнь бүрин үгы хэхын түлөө эрид шууд тэмсэнэ. Сүлөөрэлгын түлөө, политическэ ба экономическа талаараа бэеэ даадаг болохын түлөө тэмсэжэ байгаа арадуудые дэмжэдэг тухайдаа эдэнэр мэдүүлнэ гэжэ коммюнике дотор тэмдэглэгдээ.

Совет Иран хоёрой хоорондын харилсаанай аятай hайнаар хүгжэжэ байhанда ханаhанаа хоёр тала элирхэйлэн мэдүүлбэ. СССР Иран хоёрой хоорондохи политическэ, экономическа, соёлой харилсаануудые саашадань улам хүгжөөхөөр эрид шиидэнхэй байhан тухайдаа мэдүүлээ. Эдэ харилсаануудые хүгжөөлгэ ба бэхижүүлгэ совет, иран арадуудай аша туhада, эдэнэй аюулгүй байдалай аша туhада харюусана.

СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин албанай хэрэгээр шахинитаяа хамта Советскэ Союзда айшалхыень уриhан уряал Иранай дээдэ тушаал зэргэтэ шахиншах Мохаммед Реза Пехлевидэ СССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй, Советскэ правительствын даалгабаряар дамжуулба. Уряал зүбшөөгдэн абтаа. Айлшалалгын болзор хожом тодорхойлогдохо.

Иранда СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын айлшалhан ушар Совет Иран хоёрой хани хүршэ ёhоной харилсаае улам үргэдхэхэ, этигэлсэлгэ ба үгэеэ ойлголсолгые батадхаха замдахи шэнэ алхам болохо, мүн Советскэ Союзай ба Иранай арадуудай аша туhада, бүхы дэлхэй дээрэхи эб найрамдалай хэрэгтэ бүрин харюусаха байха гэжэ коммюнике дотор онсолон тэмдэглэгдэнэ.

БУРЯАДАЙ АССР-эй ДОЛООДОХИ ЗАРЛАЛАЙ ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ ГУРБАДАХИ СЕССИИЕ НЭЭХЭ ТУХАЙ

Буряадай АССР-эй долоодохи зарлалай Верховно Соведэй гурбадахи сесси мүнөөдэр үглөөнэй 10 часта Соведүүдэй 2-дохи байшангай Ехэ зал соо нээгдэхэ.

Сессидэ ерэhэн депутадууд Соведүүдэй Нэгэдэхи байшангай хоёрдохи дабхарай 48-дахи таhалга соо бүридхэлдэ абтаха.

Телефонууд: 37—49, 26—20, 41—20.

КПСС-эй Буряадай обкомой хоёрдохи пленум

САБШАЛАН, БЭЛШЭЭРИҺЭЭ—БАЯН УРГАС

Республикын Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшын нэгэдэхи орлогшо нүхэр В. И. ДУБРОВСКИИН элидхэ

Һаяхан областной партийна конференци үнгэргэгдэжэ, республикын колхоз, совхозуудай ажал хүдэлмэрие гүнзэгы һайнаар шэнжэлжэ үгэһэн байна гэжэ нүхэр В. И. Дубровский хэлэбэ. Һүүлэй жэлнүүдтэ, илангаяа КПСС-эй ЦК-гай мартын Пленумэй һүүлээр Буряад ороной хүдөө ажахые хүгжөөхэ хэрэгтэ һайн үрэ дүн туйлагдаа. Энэ үе соо ниигэм секторэй гол фонднууд 35 процентээр ехэ болоо. Хүдэлмэрилдэг хүн бүхэндэ абажа үзэбэл, колхоз, совхозуудай электрын элшэ хүсөөр хангагдасань 8-һаа 12 моринной хүсэн хүрэтэр дээшэлһэн байна. Ургаса һайн гарадаг болоо, малай ашаг шэмэ зарим тэды һайжаржа, мал ажалай продуктнууд элбэгээр абтадаг болоһон байна. Хүдөө ажахын продукци гүрэндэ худалдаха талаар 1966—1967 онуудай түсэб бага зэргэ үлүүлэн дүүргэгдээ.

Буряад ороной хүдөө ажахын ажалшадай амжалтанууд хадаа хүдөө ажахые дэбжээхэ талаар КПСС-эй ЦК-гай мартын (1965 он), майн (1966 он) Пленумүүд дээрэ, мүн партиин XXIII съезд дээрэ хараалагдаһан политическэ, экономическа болон эмхидхэлэй хэмжээнүүдэй амжалтатайгаар бэелүүлэгдэһэнэй аша үрэ мүн. Эдэ амжалтанууд ойн баярай жэлдэ хүдөө нютагай бүхы ажалшадай политическэ болон ажалай айхабтар ехэ дэбжэлтын оршон байдалда хүдэлмэрилһэн тухайнь гэршэлнэ.

Сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ, тэрэниие зүбөөр ашагладаг болохо хэмжээнүүд тухай асуудал мүнөөдэрэй Пленумэй үзэмжэдэ табигдана. Мүнөө үедэ зарим аймагуудта малай үбһэ тэжээлээр дутаддаг ушарһаа мал ажал аали һулаар хүгжөөгдэжэ, олон мал һубайрдаг, гарзалдаг байна. Мүн энээнһээ боложо, хүдөө ажахын гол һалбари болохо мал ажал ашаг шэмэ багатай, гарзатайгаар эрхилэгдэнэ.

Мал ажал эрхилдэг гол аймагууд үбэлжэлгын үедэ шухала хэрэгтэй үбһэ тэжээлээр оройдоо 50—55 процентээр хангагдадаг байха юм. Зарим ажахынууд зунай үедэшье үбһэ ногоогоор дутаддажа байдаг. Үбһэ тэжээлээр саг үргэлжэ дутаддадаг ушар үүлэр һайжаруулха хүдэлмэри фермэнүүд дээрэ эмхидхэхэ, малай шанар һайжаруулха хэрэгтэ һаад тойбо татана. Тиимэһээ областной партийна организаци үбһэ тэжээлые элбэг хүрэхөөр абадаг болохо хэрэгтэ онсо анхаралаа хандуулба. Мүн үнгэрһэн партийна конференцинүүдтэ, райкомуудай болон партиин обкомой олон пленум дээрэ энэ асуудал лэ олонхи зоной хэлэһэн шүүмжэлэлдэ гол боложо ороһон байна.

Саашадаа мал ажалнай улам ехээр хүгжөөгдэхэ, мяха, һү болон нооһо абаха түсэбүүд улам ехэ болгогдохо. Ушар тиимэһээ энэ асуудалай айхабтар шухала удха шанартай байһаниинь элитэ.

1975 ондо туйлагдахаар хараалагдаһан түсэб дүүргэхын тулада үбһэ тэжээлые наада захань 1,6 дахин ехээр бэлэдхэдэг болохо ёһотойбди. Үбһэ ногоо тарижа, ехээр ургуулдаг болохоһоо гадна, мүн хээрын үбһэ ногоо улам ехээр сабшажа абадаг байха ёһотойбди. Ушар юуб гэхэдэ, манай республикада сабшалан болон бэлшээринүүд 2 миллион гаран гектар талмай эзэлнэ бшуу. Тиин колхоз, совхозуудта даалгагдаһан хүдөө ажахы эрхилхэ бүхы газарай гурбанайнь хоёр хуби гэхэ гү, али 63 процентнь болоно. Хээрэ газарай үбһэ ногоогоор малаймнай 80—90 процентнь, зарим аймагуудта 100 процентнь зундаа хангагдана. Харин үбэлжэлгын үедэ малаймнай 50 процентнь иимэ тэжээлээр хангагдадаг байха юм. Үхэр малнай шухала хэрэгтэй белок, витаминууд болон минеральна тэжээл хээрын үбһэ ногооноо абана гэшэ. Гэбэшье үбһэ тэжээлэй энэ ехэ үндэһэн шухала хэрэг мүнөө эгээл гээгдэнги муу байдалда оронхой.

Колхоз, совхозуудай мүнөө 395,2 мянган гектар сабшалантай, тэрэ тоодо 102 мянган гектарынь уһалагдадаг газар байна. Гэбэшье энэ бүхы газар муугаар ашаглагдана. Элидхэлшэ энээн тушаа үнэншэмэ жэшээнүүдые харуулба.

Һүүлэй дүрбэн жэлэй туршада орхигдожо, сабшагдахаа болиһон газар улам ехэ болоо. Хэрбээ 1966 ондо 108 мянган гектар газарай сабшагдангүй орхигдоһон байгаа һаань, харин үнгэрэгшэ жэлдэ 136 мянган гектар газар сабшагдаагүй. Хориин аймагай ажахынуудта 8.5 мянган гектар, Зэдын аймагта — 3,5 мянган гектар, Загарайн аймагта — 3 мянга шахуу гектар газар орхигдоонхой. Баргажанай болон Яруунын аймагуудта эгээл ехэ газар сабшагдахаа болиһон байна. Табан жэлэй туршада жэл бүри эндэ 10—15 мянган гектар газар сабшагдангүй орхигдоно. Нуга сабшалангуудые һайжаруулха тушаа һүүлэй жэлдэ хэгдэһэн бага зэргын хүдэлмэри үбһэ ногооной ургаса ехээр дээшэлүүлэгүй. Республика дотор 1 жэлэй туршада үбһэ абалга дунда зэргэнь 0,8 центнераар нэмэһэн гэхэ гү, али гектарһаа 6,8 центнер гарадаг байһанаа 7,6 центнер абадаг болоһон байна. Эгээл ехэ үбһэн (гектарай 12—13 центнер) Улаан-Үдын, Бэшүүрэй, Хяагтын болон Прибайкалиин аймагуудай ажахынуудта абтана. Гэбэшье малаар олон Яруунын, Хориин, Хэжэнгын аймагуудта гектарай 4—4,8 центнер, Сэлэнгын аймагта — 6,8, Зэдын аймагта — 7,2 центнер үбһэн гектарһаа гарадаг байха юм. Һүүлэй 2 жэлэй туршада бүхы абтадаг үбһэнэй ниитэ хэмжээн 15—20 процентээр доошолоо. 1964 онойхитой сасуулбал, үбһэ абалга илангаяа Яруунын аймагта 2 дахин, Хяагтын болон Кабанскын аймагуудта — 35—40 процентээр, Мухар-Шэбэрэй — 22 мянган тонноһоо 15 мянган тонно хүрэтэр доошоо ороһон байна.

Нүхэр Дубровский уһалагдадаг газар зүбөөр ашаглаха тухай удаан тогтожо хэлэбэ. 1967 ондо уһалагдадаг газарые бүридхэлдэ оруулхадамнай, манай республика дотор 164 мянга шахуу гектар уһалагдадаг газар байһан, тэрэнэйнь 151 мянган гектарынь колхоз, совхозуудай газар байһан байна. Уһалууриин һубаг ханаабуудай эбдэржэ хэрэггүй болоһон ушарһаа энэ газарай 23 мянган гектарынь орхигдошоһон байба. Илангаяа ехэ газар Баргажанай аймагта (5,5 мянган гектар), Бэшүүрэй аймагта (2,5 мянган гектар), Загарайн аймагта (2 мянган гектар), Хориин аймагта (4,5 мянган гектар) орхигдошоһон байна.

Мүн уһалагдаа болодог газарһаашье зарим аймагуудта мүртэй ехэ ургаса абтадаггүй. Хэдэн жэлэй туршада республикадамнай уһалагдадаг газарһаа 10—11 центнерһээ дээшэ үбһэн гаранагүй. Харин Хориин, Хэжэнгын аймагуудта уһалагдадаг газарай гектар бүриһөө оройдоол 6—7 центнер үбһэн гарадаг байха юм. Илангаяа Үдын, Хэжэнгын, Тайлсын совхозуудай уһалагдадаг газар мууса ашаглагдана. Эндэ гектар бүхэнһөө оройдоол 4—5 центнер үбһэн абтадаг.

Гэхэтэй хамта хэдэн олон ажахынууд уһалагдадаг газарһаа яһала ехэ үбһэ сабшажа абадаг байна. Жэшээнь, Мухар-Шэбэрэй аймагай «Заганский» колхоз, Сэлэнгын аймагай Тельманай нэрэмжэтэ, Хяагтын аймагай «Дружба» болон Ранжуровай нэрэмжэтэ колхозууд яһала ехэ үбһэ абана. Гэбэшье түрүү ажахынуудай һайн дүй дүршэлынь тон мууса дэлгэрүүлэгдэнэ, республикын бүхы луговодууд дүршэлтэй болодүй байна. Уһалагдадаг газарһаа юундэ бага үбһэ тэжээл абтанаб гэхэдэ, энэ газарта зохихо агротехническэ хүдэлмэри хэгдэнэгүй, сабшалан болон бэлшээринүүд эзэн бусаар ашаглагдана. Гансал энэ шалтагаанһаа боложо, жэл бүри ехэ газар уһалагдангүй үлэнэ. Жэшээнь, нёдондо жэлдэ 4 мянга гаран гектар газар уһалагдангүй орхигдоо. Гансал Баргажанай аймагта 2 мянган гектар сабшалан, 1 мянган гектар бэлшээри нёдондо уһалагдаагүй.

Хориин, Хэжэнгын, Сэлэнгын аймагуудта сабшалангай газарые ёһын тэдыдэл хүнүүдтэ даалгаха ушар үзэгдэнэ. Заримдаа хүшэ хүрэхын аргагүй ехэ газар ганса хүндэ даалгададаг байха юм. Тиигэжэ газарай мууса уһалагдаһан цээрэһээл олон ушарта ногоон муу ургана.

Уһалууриин хуушарһан түхеэрэлгэнүүд олон жэл соо заһагдана, һэльбэгдэнэгүй. Тиимэһээ уһалагдадаг байһан сабшалангай гурбанай нэгэнһээ үлүүнь жэлэй туршада оройдоол нэгэ дахин уһалагдадаг. Нигэжэ газараа жэл соо ганса дахин муугаар уһалха гээнэ мүнгэ зоориео хии үриһэн ябадал. Гурим заабариин ёһоор, сабшалангай газарые хаһа сагтань жэлэй хоёр, гурба уһалжа, тэрээнтэеэ хамта үтэгжүүлгэ оруулжа байха хэрэгтэй.

Саашань нүхэр Дубровский уһалагдадаг сабшалан, бэлшээриин талмайе үргэдхэхэ шухала тухай хэлэбэ. Эндэ түбхын түрүүндэ хэхэ юумэн гэхэдэ, нүүдэл насосно станцинуудые үрэ ехэтэйгээр хэрэглэдэг болохо шухала. Республикын ажахынуудта 142 станци бии. Хэрбээ тэдэниие гүйсэд һайнаар хүдэлгөөһаа, 20 мянган гектар хүрэтэр газарые уһалжа болохо. Гэбэшье нёдондо жэлдэ оройдоол 11 мянган гектар газар уһалагдаа.

КПСС-эй ЦК-гай мартын (1965 он), майн (1966 он) Пленумүүдэй болоһоной һүүлээр республикын колхоз, совхозууд болон районууд сабшалан, бэлшээринүүдэй ургаса дээшэлүүлхэ талаар табан жэлэй туршада бэелүүлхэ яһала һайн хэмжээнүүдые хараалһан байгаа. Эдэ хэмжээнүүдынь 1966 ондо КПСС-эй обкомой Пленум дээрэ һайшаагдаһан юм. Мүн партиин обкомой бюрогой болон республикын Министрнүүдэй Соведэй зохихо тогтоол абтаһан байна. 13 мянга гаран гектар газарые үндэһөөрнь һайжаруулха, 30 мянган гектар газарта үтэг бии болгохо, мүн 55 мянган гектар газарай болдог болон бургааһануудые абажа хаяха гэжэ хараалагдаһан юм. Гадна 1200 мянган тонно наг шэбхэ, 20 мянган тонно минеральна үтэгжүүлгэ сабшалан, бэлшээринүүдтэ гаргаха гэһэн байгаа. Теэд эдэ бүхы уялганууд мүнөө тон муугаар дүүргэгдэжэ байна. Сабшалангые үндэһөөрнь һайжаруулха, бургааһа болон болдогуудһаа сүлөөлхэ гэһэн хүшэр хүндэ ажалай оройдоол 25—30 процентнь дүүргэгдэбэ. Мүн наг шэбхэ гаргаха, үтэг бии болгохо даабаринуудые тон бага дүүргэгдээ. Теэд эдэмнай сабшалан, бэлшээринүүдые һайжаруулха, ургасын гарасые эрид дээшэлүүлхэ хүдэлмэринүүд ха юм. Загарайн, Хориин, Хэжэнгын, Кабанскын болон бусад аймагуудай ажахынуудта сабшалангые үндэһөөрнь һайжаруулха ажал оройдоо хэгдээгүй шахуу. Энэ халаа ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй зүгһөө энэ шухала хэрэгтэ тон харюусалгагүйгөөр хандаһанай үрэ мүн. Гадна энэ хүдэлмэриин ехэнхиинь «Бурводстрой», «Сельхозтехникын» подрядна организацинууд хэжэ, ажахынууд өөһэдөө тэрээндэ хабаадалсаагүй байха юм. Улаан-Үдын аймагай «Улаан Оронго», Кировэй нэрэмжэтэ колхозуудай хүтэлбэрилэгшэдые сабшалан һайжаруулха хэрэгтэ муугаар хандаһанайнь түлөө элидхэлшэ шангаар шүүмжэлбэ. «Бурводстрой» урзанда жэлдэ 900 гектар талмай эзэлдэг Олзоной намагые хатаажа дүүргэһэн, мүн 400 гектар газарые уһалагдадаг болгоһон байгаа. Нёдондо зун энэ газарта ногоо тарихаар, мүн тэжээл оруулхаар болоһон байна. Эдэ бүхы хүдэлмэридэ гүрэнэй бюджедһээ 363 мянган түхэриг гаргашалагдаа һэн. Гэбэшье эдэ колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд, мэргэжэлтэд энэ талмай дээрэ һайн ногоо ургуулхын тулада, тиигэжэ гаргаһан гаргашаяа тэхэрюулхын тулада юушье хэнэгүй. Теэд жэл бүри үбһэ тэжээлээр дутаддажа тэжээл бэдэрэн, Улаан-Үдын дээдын зургаануудые бөһөдог байха юм. Мүн иимэ байдал Баргажанай совхоздо үзэгдэнэ. Эндэ намагтай газар хатаалга 1000 гектар газарта хэгдээ. 300 гектар газарта культурно-техническэ хүдэлмэри бэелүүлэгдэжэ, ногоон таригдаһан байна. Энээндэ 150 мянган түхэриг гаргашалагдаа. Теэд совхозой директор нүхэр Михайлов энэ һайн газараа ниитын болон хубиин малай бэлшэхэ юрэ бэлшээри болгожорхиһон байха юм. Энэ газарынь 2—3 жэл болоод байхада элдэб буртаг ногоогоор, болдог солдогоор дүүрэжэ, һубаг ханаабуудынь эбдэрхэ бшуу.

Саашань элидхэлшэ сабшалангай газарые шанаржуулан һайжаруулха, тэрэниие зүбөөр ашаглаһанай түлөө хүтэлбэрилэгшэдэй харюусалгые дээшэлүүлхэ хэдэн хэмжээ дурадхаба.

Буряад орондо сабшалан, бэлшээри һайнаар ашаглаха үльгэр жэшээ бии байһан. 30 жэлэй урда тээ Сэлэнгын луговод В. А. Герасимов, тэрэнэй туһалагша нүхэр Батышев 35—40 гектар болохо багахан участогые тон һайнаар эдлэжэ, Байгалай үмэнэхи нютагуудта сабшалан ашаглаха хэр угһаа ерэһэн дүршэлые зүбөөр хэрэглэн, 10 жэлэй туршада жэл бүри гектар бүриһөө 25—32 центнер эрхим шанарай үбһэ хуряан абажа байһан юм. Харин 5 гектар зайтай рекордно участогһаа гектарай 118—120 центнер үбһэ абадаг байгаа. Харин тэрэ үедэ тракторнууд дутаддадаг, ямар нэгэн мелиоративна техникэ гэжэ байгаагүй. В. А. Герасимов хамаг бүхы хүдэлмэреэ гараараа, морёор хэдэг байгаа бшуу. В. А. Герасимов юу хэдэг байгааб гэхэдэ, тэрэ газарайнгаа шулуу шохой, бургааһа мүшэр түүжэ сэбэрлэһэн, болдогуудые отолжо хаяһан ба үбэлэй сагта тоһо халяажа, хабар, зундаа газараа заатагүй 3 дахин уһалдаг байһан; мүн 30—40 тонно наг шэбхые үйрүүлээд, газарай хүрьһэндэ шэнгээдэг байһан; энэ ажалаа 3—4 жэл болоод лэ дабтадаг байһан юм. Гадна тэрэ газар дээрээ шубуунай аргал, үнэһэ бага багаар хаядаг байгаа. Мүн хээрэ өөрөө ургадаг ургамалнуудай үрэһыень түүжэ, ургаса багатай сабшаланда таридаг байгаа. Иимэ хүдэлмэри хээгүй һаа, Герасимов болон тэрэнэй нүхэд гайхамшагта үрэ дүн туйлажа шадахагүй һэн. Мүнөөшье энэ алдарта луговод Герасимовай дүй дүршэлые хэрэглэһэн хүн һайн дүн туйлаха байна. Хударын совхозой луговодуудай 10 звено энэ талаар жэшээ боломоор. Хэдэн жэлэй туршада тэдэнэр гектар бүхэндэ 25—35 центнер үбһэ ургуулжа хуряана. Тиихэдэ звено бүхэндэнь 70—100 гектар хүрэтэр газар даалгагданхай. Луговод нүхэр Батор Гармажапович Чагдуров 82 гектар газарһаа гектарай 41 центнер үбһэ абаа. Наукын академиин Буряадай филиалай хүдэлмэрилэгшэ, эрдэмтэ-луговод нүхэр М. А. Рампиловагай хүтэлбэри доро зохёогдоһон заабаринуудые дүүргэн, совхоз һүүлэй гурбан жэлдэ сабшалангаа шууд шанаржуулан һайжаруулһанай ашаар бүхы 2,2 мянган гектар газарһаа 1966 ондо гектарай 21,5 центнер, 1967 ондо 18,2 центнер үбһэ хуряажа абаһан байна. Һаяын 2—3 жэлэй туршада гектарһаа 20—25 центнер үбһэ абахаби гэжэ хударынхид бата найданхай.

Бэшүүрэй совхоздо хүдэлдэг луговод Ткачев Марк Гурьянович, Боргойн совхозой Федосей Васильевич Илюснин, Эрхирэгэй совхозой Цырендоржи Очиржапов гэгшэд, мүн Хяагтын аймагай «Родина» колхозой луговод Василий Федорович Степанов, Түнхэнэй аймагай «Сибиряк» колхозой гэшүүн Александр Макарович Демин гэгшэд нёдондо жэлдэ өөһэдынгөө участогуудһаа гектарай 35—40 центнер үбһэ хуряаһан байха юм. Иимэ жэшээнүүд олон. Энэ жэлдэ луговодуудай 58 звено гектар бүриһөө 20, дээшэшье центнер үбһэ абаһан байна.

Түрүү дүй дүршэл дэлгэрүүлхэ хэрэгтэ элидхэл соо ехэ анхарал хандуулагдаба. Хүдөөгэй болон уһанай ажахын министерствэнүүдэй мэдээнэй ёһоор, республика дотор луговодуудай 100 гаран звено хүдэлжэ байгаа. Теэд яахадаа тэдэнэй оройдоол 58 звенонь һайн ургаса ургуулжа шадаа гээшэб гэһэн асуудал элидхэлшэ табина. Энээнэй гол шалтагаан гэхэдэ — звено эмхидхэхэ хэрэгтэ хайша хэрэгээр хандаһан ушар мүн. Үндэр наһатай болоһон үбгэд лэ ехэнхидээ эдэ звенонуудта оруулагдана. Гадна 1—2 хүнһөө бүридэһэн звенонуудшье бии юм байна. Тэдэнэй гол зэбсэгынь — хүрзэ. Зарим ажахынууд луговодуудта моришье даалгажа үгэдэггүй байха юм. Иимэ звенонууд арай гэжэ газараа уһалаад лэ дүүрэдэг. Харин оройдоол тон үсөөхэн звенонууд агрономиин бусад хүдэлмэрие зарим тэды хэдэг байна. Тэдэнэр наг шэбхэ тараадаг, хуурай минеральна үтэгжүүлгэ оруулдаг юм.

Сабшалан һайжаруулха хүдэлмэриин иимээр ябуулагдажа байхада, үндэр баян ургаса ургуулхын аргагүй. Хэрбээ эдэ звенонуудай культурно-техническэ хүдэлмэри бүгэдыень хээдшье байгаа һаань, республикадаа бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ шадахагүйбди. Юундэб гэхэдэ, эдэ звенонууд бүхы газараймнай оройдоол 25—30 мянган гектар газарые элдүүрилнэ ха юм. Энэмнай республикын бүхы уһалагдадаг газарай дүрбэнэйнь нэгэ хуби болоно. Хуурай добо газар тухай хэлэһэнэйшье үлүү. Тиимэ болоходоо ехэнхи сабшагдадаг газарнай түсхай эзэгүй байна гээшэ.

Мүнөө үедэ түгэс хүсэтэ мелиоративна, үбһэ хуряалгын техникэ бии болонхой, бага ехээршье һаа минеральна үтэгжүүлгэ абаха арга бии, мүн сабшалан, бэлшээрие яажа һайжаруулхаб гэһэн эрдэмтэдэй заабари элбэг болонхой. Иимэ байдалда Буряад оромнай суута луговод В. А. Герасимовай дүршэлые нэлэнхы үргэн талмай дээрэ туршан хэрэглэжэ, бүхы сабшалан, бэлшээринүүд дээрээ эрхим һайн ногоо ургуулдаг болохо бүхы арга боломжотой.

Луговодуудай саг үргэлжын оньһожоруулагдаһан отряд, бригадануудай эмхидхэгдэһэн газарта һайн дүн саг дары туйлагдадаг гэжэ һүүлэйн хоёр жэлэй дүршэл харуулба. Жэшээнь, Сэлэнгын совхозой оньһожоруулагдаһан отрядые совхозой ахалагша мелиоратор нүхэр Гусев гурбан жэл соо толгойлно. Отрядта 37 механизатор ажаллана. Тэдээндэ 2340 гектар сабшалан, 1370 гектар хахалагдаһан газар даалгагданхай. Тэрэ газарта тэжээлэй ургамалнууд таригдадаг. Мүн тус бригада машина техникээршье дутаддадаггүй: 25 трактортай, хүсэд хүрэхэ мелиоративна болон үбһэ хуряалгын техникэтэй юм. Энэ отряд хоёр оньһожоруулагдаһан звено боложо хубаагдаһан байна: нэгэнииинь хүндэ машина техникэ ашаглан, бургааһа отолдог, болдогуудые жэгдэлдэг, ондоогоор хэлэхэдэ, сабшалангаа үндэһөөрнь шанаржуулан һайжаруулдаг байба. Харин нүгөөдэ звенонь сабшалангайнгаа газарые буртаг ногооноо, шулуу шохой гэхэ мэтэһээ сүлөөлжэ, тэжээлэй ургамалые таридаг, хуряадаг байһан юм. Тус отряд 3 жэлэй туршада 800 гектар газарые үндэһөөрнь һайжаруулжа, 600 гектар газарта үтэг бии болгоһон, намагтай 250 гектар газарые хатааһан, 370 гектар газарай бургааһыень отолжо хаяһан байна. Эдэ жэлнүүдтэ гектар бүхэнһөө 18—24 центнер нэгэ жэлэй ургамал, мүн 130—170 центнер кукурузын эшэ набша хуряажа абаһан байха. Үбһэ ногооной ургаса 1,5 дахин дээшэлээ һэн.

Хударын совхоздо оньһожоруулагдаһан отряд хүдэлжэ эхилээр 3 жэл болобо. Тэрэ отрядта мүн мелиоративна звенонууд ороно. Энэ туршада 700 гектар газарта үтэг бии болгогдожо, урдань орхигдошоһон 170 гектар газар һайжаруулагдаа. Бүхы уһалагдадаг газар жэл бүхэндэ сэбэрлэгдэдэг, 3 дахин уһалагдадаг.

3—4 трактортай оньһожоруулагдаһан багахан отрядууд Баргажанай, Байгалай, Шергинскэ, Онохойн, Эрхирэгэй совхозуудта эмхидхэгдэһэн юм. Гэбэшье эдэ мэтын отрядууд техникэ тон багаар ашаглана. Нёдондо жэлдэ совхозуудта оройдоол 11 отряд эмхидхэгдэһэн аад, тэдэнэй 4-нийнь жэлэй тэндэ тарашаһан байгаа. Жэлэй һүүл болотор ажаллаһан 7 отрядтань оройдоол 57 механизатор, 52 трактор хүдэлөө. Мүн 62 мелиоративна машина (бульдозер, ашаа тээдэг машина, намагта хэрэглэгдэдэг плугууд, дисктэй борной) бии байгаа.

Машина, техникэ, хүн зоноор иимэ багаар хангагдаһан отрядууд сабшалан, бэлшээринүүдые нэлэнхы дээрэнь һайжаруулжа шадахагүй байһаниинь элитэ. Энэ дутагдалые усадхахын тулада тэжээл бэлэдхэхэ, сабшалан, нуга һайжаруулха ажал хүдөө ажахын үйлэдбэриин бэеэ даанхай тусгаар һалбари болгогдохо, сабшалан, бэлшээринүүд эзэтэй болохо, тэндэ саг үргэлжэ хүдэлхэ хүнүүд, мүн ажаллаха техникэ гаргагдаха ёһотой. Гадна тэдэ хүдэлмэришэдые материальна, моральна талаар урмашуулха хэмжээн хараалагдаха ушартай. Иимэ аргаар лэ сабшалан, нугануудаа һайжаруулжа шадаха байнабди.

Сабшалан, бэлшээринүүдые саашадаа шанаржуулха, лаб хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ ажалые эрид һайжаруулха тушаа бэелүүлэгдэхэ хэмжээнүүдые таанадта дуулгахыем намда даалгагдаа гэжэ нүхэр Дубровский хэлэбэ. Түбхын түрүүндэ гансал энэ ажалаар мэргэжэһэн бригада, звенонууд сабшалан һайжаруулха ажалые түхэреэн жэл соо саг үргэлжэ ябуулжа байха ёһотой. Хоёрдохёор, ургаса хуряалгын үедэ ажахын бүхы хүсэ хэрэгсэл энэ ажалда хандуулагдаха ушартай.

Ажахын гол бүлэгүүдынь хадаа отделенинүүд гү, али комплексно бригаданууд гэжэ мэдээжэ. Эдээндэ тус тустань газар даалгажа үгтэдэг. Ехэ сабшалан, бэлшээритэй мал ажахынуудта отделенинүүд гү, али комплексно бригадануудай дэргэдэ тракторно-таряан ажалай бригадануудтал адляар бэеэ даанхай мелиоративна бригадануудые бии болгохо шухала байна. Иимэ бригадануудые агроном гү, али мелиоратор толгойлхо ёһотой. Энэ бригадада оньһожоруулагдаһан отряд (6—8 трактортай) болон бүхы мелиоративна звенонууд ороно. Мүн бүхы отрядта, гадна звено бүхэндэ сабшалан, тэрэншэлэн гидротехническэ барилганууд, уһалууриин болон намаг хатааха ханаабууд даалгажа үгтэхэ ёһотой. Гадна звенонуудта гар зэбсэгүүд, морид байха, харин отрядууд бүхы мелиоративна техникые даажа абаха ёһотой. Хэрбээ сабшалан, бэлшээринүүдтэ хэхэ хүдэлмэриин бага һаань, бүхы ажахы дотор нэгэл мелиоративна бригада байгуулбал зохисотой.

Культурно-техническэ хүдэлмэри хэхынгээ хажуугаар оньһожоруулагдаһан мелиоративна отрядууд канал болон түхеэрэлгэнүүдые байд гээд лэ заһабарилжа байха, уһалагдадаг ба хатаагдаха газарые эсхэмжэлхэ, үтэгжүүлгэ бэлэдхэжэ, хүдөө гаргаха ёһотой. Гадна зарим тусхай участогуудые хонишоной бригадануудта, малай фермэнүүдтэ даалгажа үгэлтэй. Тэдэнэр эдэ участогууд дээрэ хэхэ ёһотой бүхы хүдэлмэриие өөһэдынгөө хүсөөр хээд, абаһан ургасаяа өөһэдөө ашаглаха эрхэтэй байха. Сабшалан, нуга һайжаруулха бригада, отрядуудые эмидхэхэ хэрэг нютагай эрхэ байдалһаа дулдыдан, бага зэргэ хубилгагдажа болохо байһаниинь ойлгосотой.

Үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ гээшэ тон шухала хэрэг байһан тулань сабшалан, нуга, үбһэ бэлэдхэхэ талаар ажахынуудта тусхай агрономые бариха, харин тэрэ ажахын 500 гектарһаа дээшэ уһалагдадаг газартай һаань, мүн мелиоратортай байбал зохино. Эдэ мэргэжэлтэдэй хүдэлмэрие главна агроном шэглүүлжэ байха ёһотой.

Бүхы бэлшээринүүдые малай бригада, фермэнүүдтэ хубаажа даалгабал, һайн байна. Тэдэнэр тэрэ бэлшээридэ ямар сагта малнуудаа оруулха, мүн бэлшээриеэ һэльбэн ашаглаха тусхай гуримтай байха ёһотой. Бэлшээринүүдые зүбөөр ашаглахын хойноһоо отделениин зоотехнигүүд, харин бүхы ажахы дотор колхоз, совхозой главна зоотехнигүүд хинан хаража байха ёһотой.

Оньһожоруулһан отрядуудта Т-4, ДТ-75 болон МТЗ гэжэ шэнэ тракторнуудые үгэхэ, мүн бургааһа отолхо, намагтай газар хахалха плугуудые, хүндэ дисковэ борной, фрезэнүүд, катогууд болон бульдозерой хэрэгсэлнүүдые тэдээндэ оложо үгэхэ хэрэгтэй. Гадна хүнүүдэй һууха вагон-байранууд бии байха зэргэтэй. Манай һанамжаар, оньһожоруулагдаһан отрядуудые «Сельхозтехникэ» гэжэ республиканска нэгэдэл бүрилдүүлхэ ёһотой. Тусхайлан нэрлэбэл, энэ хэрэг нүхэд Довгань Автушенко хоёрто даалгагдаха ёһотой болоно.

Хүдөө ажахын министерство бусад областьнуудай дүй дүршэлые хараадаа абажа, мелиоративна бригада, оньһожоруулагдаһан отряд тухай дүрим заабари зохёохо, тэдэниие ямар гуримаар эмхидхэхэб, хүнүүдтэнь ямар түлөөһэ, материальна урмашуулга үгтэхэ ёһотойб гэжэ тодорхойлхо ушартай.

Сабшалан, бэлшээринүүдые шанаржуулан һайжаруулха талаар «Сельхозтехникын» нэгэдэлэй, «Бурводстрой» трестын оньһожоруулагдаһан отрядууд, Мелиорациин болон уһанай ажахын министерствын уһалууриин системын районно управленинүүд ехэ юумэ хэхэ уялгатай. Мүнөө үедэ Буряадай «Сельхозтехникэ» нэгэдэл 8 аймагта 13 оньһожоруулагдаһан отрядтай байна. Тэдэнь 17 тракторна бригадануудтай юм. Хяагтын, Сэлэнгын болон Мухар-Шэбэрэй аймагуудта иимэ отрядууд 30—40 гэнжэтэй тракторнуудтай байдаг. Тэдэнэр ажал хэрэгээ хэр һайнаар хэнэ гээшэб? Үнгэрһэн 3 жэлэй туршада колхоз, совхозуудта тэдэнэй бүтээдэг ажал 8 дахин шахуу ехэ болоо. Хэһэн ажалайнь түлөө гүрэнэй бюджедһээ 1165 мянган түхэриг гаргашалагдаа.

Энэ мүнгэнэй зариманиинь сабшалан, бэлшээри һайжаруулха хэрэгтэ хандуулагдаха ёһотой гэжэ хараалагдаһан байбашье, тэрэ мүнгэн булта хахалагдаха газарһаа модонуудые үндэһөөрнь һуга татажа сэбэрлэхэ, мүн бусад ажалда гаргашалагдаһан байха юм. Жэшээнь, эгээл ехэ хүсэтэй Түнхэнэй отряд һүүлэй 3 жэлэй туршада оройдоо 172 гектар газарта бургааһа отолжо хаяһан, дисковани хэһэн, тиихэдэ минил 60 гектар газарые үндэһөөрнь шанаржуулан һайжаруулһан байха юм.

Зарим ушарта «Сельхозтехникын» хүдэлмэрилэгшэд гүрэнэй аша туһые бэшэ, харин олзо мүнгэнэй хэмжээе харадаг зантай. Жэшээнь, Суулгын совхоздо «Сельхозтехникэ» гэжэ районно нэгэдэл договорой ёһоор нёдондо жэлдэ газарые бургааһа мүшэрһөө сүлөөлжэ сэбэрлээд, ажахыда тушаажа үгэхэ ёһотой байгаа. Теэд бургааһа отолжо хаябашье, газар хахалха, элдүүрилхэ ажалые хэнэгүй. Ушарынь бургааһа отолһонойнь түлөө тэрэ ажахы гектарай 46 түхэриг түлэһэн, харин газар хахалха, жэгдэлхэ гэхэ мэтэ хэдэн ажалай түлөө гектарай оройдоол 12 түхэриг үгэхэ байба. Тиигэжэ 12 мянган түхэригөөр бургааһа мүшэрһөө сүлөөлэгдэһэн газар ашаглагдангүй хэбтэжэ байна. Теэд энэ ушар «Сельхозтехникын» хүтэлбэрилэгшэдэй һанаа зобооногүй.

Уһанай ажахыда хабаатай элдэб хүдэлмэринүүдэй ехэнхиинь «Бурводстрой» трест колхоз, совхозуудтай хэһэн договорой ёһоор бүтээнэ. Энэ трестдэ 11 предприяти бии: 5 машинно-мелиоративна станци, 2 СМУ (Ивалгада, Мухар-Шэбэртэ), 3 участогууд. Эдэ организацинуудта газар үрэмдэдэг бүхы техникэ, 62 хүндэ трактор, 142 элдэб янзын мелиоративна техникэ (бульдозернууд, модо һуга татадаг машина, экскаваторнууд) бии юм. Һүүлэй 2 жэлэй туршада уһанай ажахын барилга болон культурно-техническэ хүдэлмэридэ 7,7 миллион түхэриг, тэрэ тоодо гүрэнэй бюджедһээ 6,3 миллион түхэриг гаргашалагдаа.

Эдэ жэлнүүдтэ 1830 гектар газарта уһалууриин шэнэ түхеэрэлгэнүүд баригдаһан, 2287 мянган гектар газарта байһан уһалууриин түхеэрэлгэнүүд шэнэлэгдэһэн байна. Сэлэнгын аймагай XX партсъездын нэрэмжэтэ колхоздо, Хяагтын аймагай Ранжуровай нэрэмжэтэ колхоздо уһалууриин шэнэ түхеэрэлгэнүүд баригдаа. Мүн хэдэн олон уһалууриин түхеэрэлгэнүүд шэнэлэгдэжэ байна.

5276 мянган гектар газар хатаагдаа. Зэдын аймагта, Улаан-Үдын аймагта, Баргажанай аймагта газар хатаагдаһан байна. Худаг үрэмдэжэ малтаһанай ашаар уһагүй байһан 60 мянган гектар бэлшээри уһажуулагдаа. 13,5 гектар шэнэ газар ашаглалгада оруулагдаа. 4,6 мянган гектар газар үндэһөөрнь һайжаруулагдаһан байна. Гэбэшье уһалууриин болон газар хатааха түхеэрэлгэ бариха хүдэлмэри 1966 ондо КПСС-эй обкомой Пленумэй батлаһан дэбарита тоонуудһаа нилээд доогуур байна.

Мелиораци болон уһанай ажахын министерствэнүүдэй предприятинууд бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэ ехэ хубита оруулаагүй. Баргажанай, Захааминай, Прибайкалиин, Түнхэнэй болон Хориин аймагуудта байгуулагдаһан табан машинно-мелиоративна станцинууд түбхын түрүүндэ культуртехническэ ажал хэхэ, сабшалан үндэһөөрнь шанаржуулан һайжаруулха уялгатай байгаа. Үнэн дээрээ тэдэнэр 2 жэлэй туршада 5,5 мянган гектар шэнэ газар, тэрэ тоодо сабшалангай 2,2 мянган гектар газар эзэмшэһэн байна. Энэ турша соо бүхы ММС-үүдэй хүсөөр оройдоол 1,3 мянган гектар газарта культурно-техническэ хүдэлмэри хэгдээ.

Саашадаа машинно-мелиоративна станцинууд болон «Сельхозтехникын» оньһожоруулаглаһан отрядууд гол түлэб сабшалан, бэлшээринүүдые һайжаруулха ажалда ашаглагдаха ёһотой гэжэ КПСС-эй обкомой бюро болон республикын Министрнүүдэй Совет тоолоно. Энэ хадаа талайдые ой модонһоо сүлөөлжэ, шэнэ газар элдүүрилхэ ажалые болюулха гэһэн удхатай бэшэ. Табан жэлэй түсэбтэ энэ талаар хараалагдаһан хүдэлмэри заатагүй бэелүүлэгдэхэ ёһотой. Тэрэниие подрядна организацинуудшье, мүн ажахынууд өөһэдөөшье хэхэ зэргэтэй. Зүгөөр сабшалан, бэлшээри шанаржуулан һайжаруулха хэрэгтэ зорюулагдаһан мүнгэ зоориие эдэ бүхы ондоо хэрэгүүдтэ гаргашалхые болюулха шухала байна.

Машинно-мелиоративна станцинууд хадаа бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хэрэгтэ гол хүсэн болохо ёһотой гэжэ хараадаа абаад, Мелиорациин министерство бии байгаа ММС-үүдые бэхижүүлхэ, шэнэ станцинуудые эмхидхэхэ тушаа хэмжээ абаха ёһотой.

Обкомой бюро болон Министрнүүдэй Соведэй һанамжаар, сабшалан,
бэлшээри һайжаруу
иимэ ажал хэхэ шуха

1. Бүхы ажахынуу
гай газарые эрхим
Жэл бүри тэрэниие
шулууень түүхэ, ш
арилгаха, тогтоһон у
хорото шумуулнууды
лагдадаг бүхы газарн
гурба дахин уһалж
оруулжа байха. Эдэ
нүүд заатагүй хэгдэх
гэжэ тоолоно. Тэдэ
тулада ажахынууд
ническэ хэрэгсэл, мү
жо байха ёһотой. Га
мэри хабарай тарил
ряалгын болон газар
хүдэлмэринүүдтэл ад
болон хүдэлмэриин т
лагдадаг байха ёһотой
жээнүүдые бэелүүлх
рюусалгые дээшэлүүл
болон главна агроно

Сабшаланда, илан
даг газарта мал адуул
римшуулха шухала.
майн 5-һаа хойшо
хаяа болихо гү, а
оройдоо мал адуулан
һайн. Гансал иимэ
тадаг үбһэнэй хэмжэ
30—40 процентээр
олгохо юм.

2. 3—5 жэлэй т
лангай бүхы газар
шээринүүдтэ ажахы
культуртехническэ
ёһотой гэбэл:

а) болдогтой, бург
нойто ехэтэй газа
шанаржуулаад, олон
ногоо тариха;

б) һайн ногоогүй
хүрьһэтэй, хужар б
гатай сабшалангууд
риха, хүрьһыень

в) уһалагдадаг
лэн хүрьһэтэй, ш
һайн ногоотой газар
гохо.

3. Һаяын саг
тушаа абтаха гол
бэлшээринүүдые эз
шээрие нэгэжэ
мүн һуурин газар
лын бэлшээринүүд
дэг болохо. Түрүү
культурно-техническ
хынгаа хажуугаар
сэбэрлэхэ хүдэлмэр
энэ ажалда мал ал
лэгшэдые хабаадуул

Мүнөө гол шуха
уһалууриин шэнэ ех
дые олоор бариха
байһан түхеэрэлгэ
ашаглаха, тэдэниие
шухала болоно.

«Росгипроводхоз»
болон газарай эк
ёһоор, гол мүрэнэй
даар 156 мянган гек
газар, 160 мянга г
шээри бии байна. Эн
шахуу гектар газар
на болон культуры
мэри үнгэрэхэ хэр
табан жэлэй дүүрэ
мнай гүрэнэй бюдж
техническэ хүдэл
хаар 6—6,5 шахуу
абаха. Подрядна
хүсөөр 100 мянга
ажал хэхэ арга бай
хэмжээнэй газарые
хоз, совхозуудай
һан отрядуудай хүс
гатай.

Элидхэлшэ саа
шээринүүд болон
лангуудые ашагла
хэлэбэ. Ой модоной
стерствын мэдээл
гектар сабшалан
байдаг, мүн мал
бэлшээри холо газ

Ажахынууд тү
дынгөө мүнгэ зоо
шээри болон сабш
ондо, мүн уладда
лаха ёһотой гэжэ
нистрнүүдэй Совет

Элидхэлшэ ург
рэнгэ нютагтаа ехэ
тухай удаан тогто

Сабшалан бэлш
һайжаруулха хэр
зургаануудай айха
дүүргэхэ зэргэтэй
бэ. Сабшалан, бэ
ха талаар олон н
Давыдов, Н. С.
пилова гэгшэд
гэжэ элидхэлш
Наукын академ
гай Буряадай фи
туршалгын стан
болон багшана
тусхай кафедра
ургадаг нютагай
дые олохо, мү
ха бусад арга
ха ёһотой.

Мартын 15-
лика дотор наг
шалан сэбэрлэ
соносхогдобо. Э
һайнаар үнгэрг
болон бэлшээри
ехэ ажал хүдэ
шухала гэжэ
элидхэлшэ

[С]АБШАЛАН, БЭЛШЭЭРИҺЭЭ—БАЯН УРГАСА

ЭЛИДХЭЛ ТУШАА УГЭ ХЭЛЭЛГЭН

...пленумдэ ха... Түрүү... ...Хяагтын райкомой нэ... Е. Ф. Елизов ...

... 13—22 центнер үбһэ ... 963 гектар ... 1964 оноо минераль- ... нүхэр Елизов ... Серебренников ... 40 гаран ...

...рхэтэй.

...республика дотор ...хоёр һарын эхинһээ ...совхозуудай сабшалан ...хэгдэжэ захалаа. Наг ...оньһожоруулагдамал 14 ...ганхэй. Тэндэ 83 ... Сүүдхэдэ 1500 ...гдэнэ гээд үгэ хэ- ...үргүлөэ. Энэ жэлдэ ...шугы бургааһан сэ- ...350 мянган кубометр ...300 гектар намаг ...гдээ.

...бэлшээри һайжаруулха ...совхозуудай пар- ...дээрэ зүбшэн хэл- ...тодорхой социа- ...абанхай. Партиин ...дээрэ малай тоо ...уулха тухай хөөрэл- ...асуудал зүбшэгдөө. ...экономическа ...үйлэдбэриин кон- ...байнабди.

...сабшалан, бэлшээри ...хүдэлмэри хаа хаана- ...гэхын аргагүй. ...бэлшээри дээрэ хэхэ ...ехэ. Нёдондо 15200 ...хозяйственна шэн- ...байна. Тиихэдэ 4400 ...сабшалан үндэһөөрнь ...жаруулха хэрэгтэй ...Хяагтын совхозой ...сабшалангай хахадһаа ...хүдэлмэри хэгдэхэ

...хараада абажа, манай ...мелиоративна стан- ...шухала гэжэ һанагда- ...Мелиорациин болон ...министерство ба ...нэгэдэлэй хэхэ ...тусхай мэргэжүүлхэ, ...ерээ гэбэ. Тиигэжэ ...сабшалан шэ- ...хүдэлмэриие ...техникэ, мүнгэ ...оруулбал һайн ...дурадхаа.

...Елизов бэлшээри ...угаа ехэ хүдэл- ...шухала болоһондо ...энэ жэл- ...алуулха гэ- ...хуурта прово- ...байна.

...үбһэнэй шэмэ шүү- ...тон бирагүй ...сашадаа үбһэеэ ...тайгаар хуряаха ...бологдоно.

...Шэбэрэй үйлэдбэ- ...Н. Хороших три- ...зүбшэн хэлсэгдэжэ ...айхабтар ехэ уд- ...ые тэмдэглэбэ.

...нуудтэ үнеэдтэ үб- ...тооной,—гээд,

тэрэ үргэлжэлүүлбэ. — Энэнэй урһаагһаа тугалнуудай үбшэлхэ, ухэл гарзада орохо ябадал олошороо гэжэ шэнжэлэгдэһэн байна. Мүн үнеэдэй һүнэй тоһолигынь бага болоно.

Хэды тиимэшье һаань, үнеэдтэ үбһэ эдюулхэ арга байхагүй. Сабшалангай ургаса муу.

Аймагай колхоз, совхозууд 18600 гектар сабшалантай. Тэрэнэйнь 15915 гектар сабшаладаг. Бэшэндань малаа бэлшээдэг. Тэндэ шугы бургааһан ургашанхай. Сабшалан дээрэһээ гектарай 9,8 центнер үбһэн нёдондо абтаа һэн.

Теэд сабшалан дээрэ ехэ хүдэлмэри хэдэг «Заганский» колхоз 825 гектарай га бүриһөө 19,2 центнер үбһэ жэлдээ абана. Зүгөөр малаар олон «Эрдэм» совхоздо сабшалангайнь ургаса оройдоо 6,7 центнер, «Знамя Ленина» колхоздо—8,2 центнер болоно.

КПСС-эй ЦК-гай 1966 оной майн Пленумһээ хойшо сабшалан дээрэ бага зэргэ хүдэлмэри хэгдэдэг болобо. 3200 гектар сабшалан борнойлогдоно, дисктэй лущильнигаар элдүүрилэгдээ. 80 гектарта ногооной үрэһэн таригдаа, 1675 гектарай бургааһан сэбэрлэгдээ. Энэ үедэ 1192 гектар үтэг хэгдээ. 600 гектарай намаг хатаагдаа. Мүнөө үедэ Сулхара гол дээрэ уһалууриин системэ бүтээгдэжэ байна.

Теэд эдэ бүгэдэ тон бага. Мүнөө үе сагай эрилтэ хангажа шаданагүй. Сабшалан, бэлшээри һайжаруулха асуудал партиин райкомой пленум дээрэ хэлсэгдээ, тусхай хэмжээнүүд хараалагдаһан.

Энэ жэл сабшалан дээрэ 66 мянга гаран тонно шэбхэ гаргагдаха түсэбтэй. Тэрэнэйнгээ 20.300 тонныень зөөгөөд байнабди. Энэ хүдэлмэри хаа хаанагүй үргэлжэлһөөр.

Гадна 2800 гектар сабшалан аммагай уһаар үтэгжүүлэгдэхэ. Бүхыдөө 14900 гектар сабшалан элдэб аргаар уһалагдаха юм. Мүн культуртехническэ ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ.

Мүнөө үедэ колхоз, совхозууднай техникээр баян болонхой. Тиимэһээ сабшалан үндэһөөрнь һайжаруулха хүдэлмэри үргэн дэлгэйтэйгээр хэжэ болохо. Теэд тиимэ газартаа ногоо тариха гэхэдэ үрэһэгүйдэнэбди.

Манай сабшалан, бэлшээриин хүрьһэн, тэндэ ургадаг ногоон шэнжэлэгдээгүй байна. Энэ хүдэлмэри хэхэ мүнгэ зөөришье ажахынуудта байна. Хүдөө ажахын министерствын мэргэжэлтэд туһалажа хэрэгтэй.

Уһалууриин системэнүүдые һайса шэнжэлхэ, түсэблэхэ, шадажа хэрэглэхэ. Энэ талаар аймагай уһалууриин системэнүүдэй управленидэ проект зохёодог бүлэгтэй бии болгогдоһон байна. Энэнь һайшаалтай. Теэд мүнөө хүрэтэр эдэ мэргэжэлтэдэй хэһэн хүдэлмэри хуулита гэжэ тоологдоногүй.

Һүүлээрнь КПСС-эй Кабанскын райкомой нэгэдэхи секретарь **В. И. Титов** үгэ хэлэхэ зуураа, элдүүриин газар аша үрэтэйгөөр, хүсэдөөр хэрэглэхэ тушаа тогтоо. Аймагай совхозууд тараалангаа үргэдхэжэ, тэндэ ногоо болон тэжээлэй ургамалнуудые тарижа, малаа тэжээлээр хангаха тушаа оролдолго нилээд гаргаһан байна. Тиигэжэ һүүлэй гурбан жэлэй туршада тараалангай гектар бүриһөө 5,3 центнер тэжээлэй единицэ ехэ абтадаг болоо гэхэ гү, али га бүриһөө нёдондо 15,3 центнер хуряагдаа.

Зүгөөр сабшалан, бэлшээри һайжаруулха талаар биратай юумэ хэгдээгүй байшоо. Малые бүдүүн тэжээлээр хангахын тула һолоомон ехээр хэрэглэгдэдэг болоо. Теэд һайн үбһые һолоомоор һэлгэжэ болохогүйнь мэтээжэ.

Бэлшээриин муу, үбһэнэй бага хэрэглэгдэдэг дээрэһээ малай тэжээлдэ каротин, минеральна зүйлнүүд, витаминууд ехээр дуталдана.

Аймагай совхозууд 20 мянга гаран үхэртэй, тэрэ тоодо 6 мянган үнеэтэй байха юм. Эдэ малаа адуулха бэлшээри үгы тооной. Тиимэһээ ногоо тариһан бэлшээри хэрэглэхэ бологдоно. Юуб гэхэдэ, һайн бэлшээри гээшэ тэжээлэй ямаршье ургамалһаа үлүү аша үрэтэй гэжэ сэгнэгдэнхэй.

Бэлшээри һайнтай ажахынуудта зундаа центнер һүнэй өөрынь үнэ сэн 4—5 түхэриг болодог. Теэд манай аймагта һүнэй сэн зундаашье центнерэй 18—20 түхэригтэ хүрэдэг.

Үбһэ ногооной ургаса дээшэлүүлхэ, үрэһыень суглуулжа абаха хүдэлмэри 1966 онһоо хэгдэжэ захалһан байна. Мүнөө үедэ олон жэлэй ногоо 4360 гектарта таригданхай. Нёдондо 1035 центнер ногооной үрэһэн суглуулагдаһан.

Олон жэлэй ногооной баян ургаса абадаг болоһон түрүүшүүл бии. 1966 ондо Байгалай совхозойхид 26 гектарта 120 тонно наг шэбхэ гаргажа, хоёр удаа дисктэй лущильнигаар элдүүрилээд, каток ябуулһаниинь гектарай 42 центнер хүсы үбһэн абтаа. Тиихэдээ элдэб шанар муутай буртаг ногоон үсөөрһэн байха юм. Нёдондо энэ газарһаа гектарай 46 центнер үбһэн хуряагдаа. Олон жэлэй ногоое үтэгжүүлээд, харууһалаад байбал, 7 жэлэй туршада ургасань дээшэлжэ. 10—11-дэхи жэлдээшье гектарай 25—28 центнер үбһэн абтадаг байна. Щергинскэ совхоз олон жэлэй ногооной бүхы тарилгаһаа гектарай 28 центнер үбһэ нёдондо хуряаһан.

Сабшалан, бэлшээри һайжаруулха асуудал һаяхан аймагай Советэй сесси дээрэ зүбшэн хэлсэгдээ. Тэндэ хараалагдаһан хэмжээнүүдэй ёһоор, байгша ондо 500 гектар шэбхээр үтэгжүүлэгдэхэ, 135 гектарай шугы бургааһан сэбэрлэгдэхэ, 1210 гектар дисктэй лущильнигаар элдүүрилэгдэхэ юм. 960 гектар дээрэһээ олон жэлэй ногооной үрэһэн суглуулагдажа, хамтадаа 1178 центнер үрэһэн абтахаар хараалагдана. Мүн энэ жэлдэ 410 гектар бэлшээридэ ногооной үрэһэн таригдажа, мал адуулагдадаг болохо. 1235 гектарта сабшалан болгохоор ногоон таригдаха.

Сабшалангай, олон жэлэй ногооной ургаса дээшэлүүлхэдэ минеральна үтэгжүүлгэ ехэ ашатай байна. Мүн торфтой газарые сэбэрлэжэ, тэндэ ешмээн, хартаабха, корнеплодуудые тарихада аша үрэ ехэтэй байһаниинь элишэлэгдээ. Теэд Кабанскын намагта палхи сэбэрлэхэ хүдэлмэри 10 гаран жэлдэ үргэлжэлнэ. Бүхыдөө 19200 гектар газар ашаглаха проект бии. Тиин мүнгэн бага һомологдодог дээрэһээ энэ хүдэлмэри гэдэргэ татагдана гээд нүхэр Титов үгэеэ дүүргэбэ.

—340 мянга гаран гектар элдүүриин газартай Баргажанай гол мууса ашаглагдана,—гээд, тэндэхи үйлэдбэриин управлениин начальник Ж. Ж. Жалсараев захалба.— 51 мянган гектар сабшалангай 16 мянга гараниинь уһа намагта абташанхай. Мүн бэлшээриин 14 процент уһан доро орошоо.

Баргажан гол жэл бүри тооной үерлэжэ, Ленинэй, XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозуудта, Баргажанай совхоздо нилээд ехэ хоро хүргэнэ. Эндэхи сабшалан 80—90 үдэр үертэ абтажа, үбһэ хуряажа абаха арга олгодоггүй.

Эдэ бүхын шалтагаанһаа ниитын адууһа мал жэлдээ үбһөөр жараад процент хангагдадаг.

Сабшалан, бэлшээри һайжаруулха талаар аймагай ажахынуудта зарим тэды хүдэлмэри хэгдэнэ. Теэд тэрэмнай мүнөө үеын эрилтэ яашье хангана гүй.

Республика дотор соносхогдоһон хоёр һарын туршада нилээд ехэ хүдэлмэри хэгдэхээр хараалагданхай. Мүнөө наг шэбхэ сабшалан, бэлшээри дээрэ гаргаха хүдэлмэри захалаа. 17200 гектар газар, тэрэ тоодо 8200 гектар сабшалан уһалагдаха байна. Эдэ үдэрнүүдтэ бүлүүр станцинууд хүдэлгэгдэжэ байна.

Аймагай ажахынуудта саг үргэлжэ хүдэлхэ 11 лугомелиоративна отрядууд, луговодуудай 40 звено эмхидхэгдээ. Энээнһээ гадна кукурузашадай звенонууд бии.

Нүхэр Жалсараев саашань аймагай машинно-мелиоративна станциин хүдэлмэри һайжаруулха, уһа намаг хатааха тушаа тогтоо. Мүн холын бэлшээри хэрэглэхын тула Карофтид хүрэтэр харгы заһаха хэрэгтэй болоно гэбэ.

Бэлшээри һайжаруулха асуудалда байгаали шэнжэлхэ институдай ахалагша эрдэмтэ **М. А. Рампилова** тогтоо. Манай республикада гурбан зүйлэй бэлшээри хэрэглэгдэнэ: гол газарай, уһа голой захаархи; майла хадын бэлшээри; холо хүбшын бэлшээри.

Энэ ехэ бэлшээри ямаршье гуримгүйгөөр ашаглагдана. Хэрбээ тэндэ малые загон хэрэглэжэ адуулаад байбал, ургасыень нилээд һайжаруулжа болохо байна.

Зарим аймагуудта таримал ногоотой бэлшээри хэрэглэхээр болоо. Тиимэ бэлшээриин ашаг урэ ехэтэйнь мэдээжэ.

Хада майлын бэлшээридэ хонидые бэлшээхэдэ һайн байгаашье һаань, олон газарта хонидоо гол газар ябуулжа, тэндэхи ногоо муудуулна.

Хойшодоо бэлшээриин ургамал ногооe шэнжэлхын тула ехэ хүдэлмэри хэгдэхээр. Мүнөө үедэ 900 мянган гектар бэлшээри шэнжэлэгдээгүй байһаар. Тиимэһээ бэлшээри шэнжэлхэ лаборатори, мүн сабшалан дээрэ хэгдэдэг мелиоративна хүдэлмэриие шэнжэлхэ лаборатори бии болгохо саг ерээ гээд нүхэр Рампилова мэдүүлбэ.

— 35 мянган гектар сабшалантай байгаад, тэндээ ногоо ургуулжа шададаггүй дээрэһээ манай аймагай ажахынууд үбһэ тэжээл республикын бусад аймагуудһаа бэдэрдэг болоо. Энэнь гэмшэлтэй,—гээд, Хэжэнгын аймагай үйлэдбэриин управлениин начальник **А. В. Пластинин** үгээе захалаа. — Мүнөө дээрээ сабшалангай гектар бүриһөө оройдоо 4,7 центнер үбһэн абтана. Тиигэжэ ниитын мал үбһэ тэжээлээр тон багаар хангагдана.

Сабшалан дээрэ шугы бургааһан ургажа, намаг налхида эзэлэгдэшоо. Уһалагдадаг нэрэтэй сабшаламнай жэл бүри уһанай дутамагһаа ундалуулагдангүй үлэшэнэ. Бүхы 14 мянган гектар уһанай сабшалангай миил 2 мянганиинь хүсэдөөр уһалагдана. Бэлшээри орой уһалагдадаггүй.

Сабшалан уһалха инженернэ түхеэрэлгэнүүд байхагүй. Нуга сабшалан малшадта даалгагдаа нэрэтэй аад, тэдэнэр биратай юумэ хэдэггүй, сүлөө забгүй байдаг.

Мүнөө сабшалан, бэлшээри һайжаруулха оньһожоруулагдамал тусхай бригадануудые эмхидхэжэ байнабди. Тиимэ бригада совхозуудай отделени бүхэндэ байгуулагдаха гэхэ гү, али 17 бригада бии болгогдохо. Бригада бүхэндэ 10—15 хүн ажаллаха. Тэдэндэ гэнжэтэ, колесно тракторнууд, үбһэ хуряаха машинанууд даалгагданхай. Тэдэнэр посхоод бариха, үбһэнэй һуринуудые хорёолхо һургааг бэлэдхэхэһээ эхилээд, ханааб сэбэрлэхэ, шэнээр татаха, үбһэ хуряаха, малай фермэнүүдтэ зөөхэ юм. Иимэ оньһожоруулагдаһан бригадада 1000—2100 гектар сабшалан даалгагдана.

Үнгэрһэн жэлэй дүн хараад үзэхэдэ, сабшалан дээрэ өөдэтэй юумэн хэгдээгүй байшоо. Үбһэ жэжэ звенонуудай хүсөөр бэлэдхэхэдэ, аша үрэ багатай байна. Тиимэһээ томо, оньһожоруулагдамал бригадануудые хэрэглэхэ гэжэ хэлсэгдээ. Мүн сабшалангаа хорёолхо болонобди.

Манай аймагай ажахынуудта мелиоративна ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ байна. Энээниие анхаралда абажа, тусхай лугомелиоративна станци аймагтаа бии болгобол һайн бэлэй. Тэрэшэлэн аймаг доторнай дээдэ эрдэмтэй мелиоратор байхагүй гэбэ.

— КПСС-эй II пленумэй зүбшэжэ байһан энэ асуудал экономическа ехэ удха шанартай. Тиимэһээ малай тэжээлэй асуудал шиидхэжэ шадаагүй сагтаа хүдөө ажахын үйлэдбэриие ашаг үрэ һайнтайгаар эрхилхэмнай яаха аргагүй бэрхэтэй,—гэжэ республикын хүдөө ажахын министр **Л. В. Власов** үгээе эхилнэ.

Үгынгөө эхиндэ ехэ сабшалангай, бэлшээриин элдүүриһээ гарашаһан тухай тоо баримтаар шэнжэлэн харуулна. Хэдэн арбаад мянган гектар элдүүриин газар мүнөө шугы бургааһанда, намаг налхида даруулшанхай байна. Сабшалангай мүнөөнэй байдал тон хангалтагүй. Тэрэнһээ уламжалан, угаа ехэ хэмжээнэй үбһэ дутуу абанабди. Үбһэ абалгые илангаяа Баргажанай, Хориин, Хэжэнгын, Загарайн, Яруунын аймагууд ехээр доошонь оруулһан байха юм.

Энэ дутагдалай гол шалтагааниие нүхэр Власов элирхэйлэн харуулна, саашань яажа энэ дутагдалые усадхаха, сабшалангай үрэжэл дээшэлүүлхэ арга боломжонууд тухай тодорхойгоор тогтоно. Иимэ арга боломжо ажахы бүхэндэ гүйсэд дүүрэн бии гэжэ тэмдэглэнэ. Тиихэдээ сабшалан һайжаруулха хүдэлмэридэ һомологдоһон мүнгэ колхоз, совхозуудай ямараар хэрэглэдэг тухай тодорхойгоор хэлэжэ үгэбэ. Тэрэнһээ гадна буса тээһээ үбһэ худалдажа абахын тулада хэмгүй ехэ мүнгэн гаргашалагдана. Юрэдөө юрэ бусын гаргаша үлэмжэ ехээр хэһэнһээ боложо, центнер үбһэнэй өөрынь үнэ сэн шаниисын сэнгһээ 1,5—2 дахин үнэтэй болоно. Тэрээн дээрэ гүрэнһөө худалдажа абаһан холимол тэжээлэй сэн нэмэхэ болоо һаа, тэжээлэй тулада хэгдэһэн гаргаша бүри ехэ болохо байна бшуу.

— Дунда зэргээр хонин бүриһөө 3,5 килограмм нооһо, үнеэн бүриһөө 2000 килограмм һү абаха, түлжүүлэгдэхэ, таргалуулха үхэрэй толгой бүриин шэгнүүрые сүүдхэдөө 500 граммаар нэмээхэ гэбэл, сабшалангай гектар бүриһөө 12—13 центнер үбһэ хуряаха хэрэгтэй болоно. Мүнөөнэй арга боломжын ёһоор болоходо, иимэ ургаса абалгые 2—3 жэлэй туршада шиидхэжэ ядамаар бэшэ хэрэг. Энээнэй түлөө тэмсэхэ хэрэгтэй. Тиигэбэл хүдөө ажахын үйлэдбэриие ашаг үрэ ехэтэй, олзотой болгожо шадаха байнабди.—гэжэ нүхэр Власов тодорхойлбо.

Гэбэшье республикын олон колхоз, совхозууд 1966—1970 онуудта бэелүүлхээр хараалһан яһала болохотой хэмжээ ябуулгануудаа бодото хэрэг дээрэнь бүтээнэгүй, олонхинь саарһан дээрээл үлэнхэй байһаар. Зарим хэхэ юумэндэнь тиимэ ехэ хүсэнэй, зөөриин, мүнгэнэй гаргашашье хэрэгтэй бэшэ. Ажахы бүхэн жэл бүхэндэ сабшалан һайжаруулха ямар нэгэн хүдэлмэридэ өөрынгөө мүнгэ һомолоод, ядамаргүй бүтээжэ байха аргатай. Тэрээндэ хэрэгтэй мүнгэн гүрэнһөөшье таһалагдадаг. Харин дүүргэлтын түлөө хэншье харюусадаггүй. Хэрбээ тараалан дээрэ хэгдэхэ агротехническэ хэмжээ ябуулгануудые дүүргээгүй һаань, гэмтэ нюурнуудые хуулиин ёһоор зэмэлдэг. Харин сабшалан элдүүрилгэ дээрэ иимэ харюусалга тогтоогдоногүй гэжэ нүхэр Власов хэлэбэ.

Саашадань үгээе үргэлжэлүүлхэдээ, нүхэр Власов сабшалан, бэлшээриие эзэтэй болгохо асуудал тушаа дэлгэрэнгыгээр тогтобо. Участок бүхэниие луговодуудай, оньһожоруулагдамал звенонуудай, малшадай, бригадануудай мэдэлдэ даалгажа үгэхэ шухала тухай тогтобо. Даб дээрэ бүхы сабшалангай 41 процентнь эзэтэй болохо янзатай байна. Энэ тон таарахагүй зүйл гэжэ тэмдэглэбэ. Наг шэбхэ ехээр сабшалан дээрэ гаргажа, үтэг бии болгохо, минеральна үтэгжүүлгэ хэрэглэхэ, тэрээнэй ашаг үрэ тухай һонирхолтой баримтануудые дурдаба.

Колхоз, совхозуудай сабшалангай үрэжэл дээшэлүүлхэ, бэлшээриин газар һайжаруулха тухай асуудалай партиин обкомой пленумэй үзэмжэдэ саг соогоо табигдаһаниие тон зүбтэй дээрэ тоолохо зуураа, Яруунын аймсоведэй гүйсэдхэхэ комитедэй түрүүлэгшэ **Ц-Д. Ж. Жалсанов** аймагай ажахынуудай сабшалан болон бэлшээриин ямар байдалтай байһан тухай тогтобо.

Сабшалангаар, бэлшээриин газараар угаа баян Яруунын ажахынууд тэдэнээ һайжаруулха, үрэжэл ехэтэй болгохо хүдэлмэри һүүлэй үедэ тон хангалтагүйгөөр хэдэгһээ боложо, үбһэ абалгаяа жэлһээ жэлдэ доошонь оруулна. Жэшээнь, 1964 ондо гектар бүриһөө 13 центнер үбһэ сабшаһан һаа, харин нёдондо миил 5,5 центнер абаһан байха юм. Гэбэшье аймаг дотор жэшээ абамаар, дүршэлөөр баян луговодууд бии. Зариманиинь гектар газарһаа 32 центнер хүрэтэр үбһэ хуряадаг юм.

КПСС-эй ЦК-гай майн Пленумһээ хойшо сабшалан һайжаруулха талаар яһала юумэн хэгдэһэн нэрэтэйшье һаань, үрэ дүнгынь үшөөл бодотоор харагданагүй бшуу.

— Сабшалан һайжаруулха хоёр һарын республика дотор соносхогдоһонтой дашарамдуулан, хэмжээнүүд абтажа байна. Сабшалан дээрэ хүдэлхэ оньһожоруулагдамал 9 звено эмхидхэгдээ. Тэдэндэ 30 колесно, гэнжэтэй 11 трактор үгтэнхэй байна. Мүн колхозуудта луговодуудай юрын 16 звено байгуулагдаа. Тэдэ звенонуудта хамтадаа 150 гаран хүн хүдэлхэ. Сабшалан һайжаруулха зорилгоор бусад олон агротехническэ хэмжээнүүд хараалагданхай. Тэдэ түсэблэһэн юумэнүүднай хүсэндөө хүрэхэ байха гэжэ,—нүхэр Жалсанов мэдүүлнэ.

Саашань хэлэхэдээ, Яруунын аймагай эрхэ байдалые хараада абажа, өөһэдын мэдэлэй машинно-мелиоративна станцитай болгохые гүйлта хэбэ.

Хэдэн жэлэй саада тээ Яруунын совхоздо Хамисан гэжэ нуур бии байһан юм. Энэ нуурай уһаар ойро тойрон оршодог сабшалан, нуганууд уһалагдагша бэлэй. Тиихэдэ үбһэ ногооной үндэр ургаса хуряагдадаг байһан.

Һүүлэй жэлнүүдтэ нуурай уһан шэргэшоо. Тиихэдэнь малай тэжээл багаар хуряагдадаг болобо.

Ажахын хүтэлбэрилэгшэд Ехэ- Яруна гэжэ нуурһаа ханааб татажа, Хамисан нуурые уһаар дүүргэхэ гэжэ шиидэбэ. Шэргэһэн нуур уһаар дүүрэжэ, хажуудахи сабшалангаа уһалдаг болохо юм.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: совхозой механизаторнууд нуурта уһа бүлэжэ байна.

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

Республикын «Сельхозтехникэ» нэгэдэлэй коллективэй үнгэрһэн үедэ сабшалан һайжаруулха талаар ямар хүдэлмэри хэһэн, саашадаа ямар зорилготой байһан тушаа энэ эмхи зургааниие хүтэлбэрилэгшэ **С. Г. Довгань** үгээе зорюулба. Тиихэ зуураа сабшалан һайжаруулха хэрэгтэ һомологдоһон мүнгэ зөөриие зүбөөр ашаглаха, минеральна үтэгжүүлгэнүүдые саг соонь худалдан абаха, зүбөөр хэрэглэхэ, сабшалан болон бэлшээри дээрэ хэгдэхэ хүдэлмэриин проект болон сметэ болзор соонь табиха асуудалнуудта үгэ хэлэгшэ анхаралаа хандуулба.

Республикын хүдөө ажахын туршалгын станциин директор **К. Л. Барьядаев** үгэ абана.

— Зүбшэгдэжэ байһан асуудал шэнээр табигдаһан хэрэг бэшэ. Урдань энээн тухай яһала хөөрэлдэһэн байхабди. Гэбэшье энэ асуудал гүнзэгыгөөр шэнжэлэгдэжэ, үргэнөөр, комплексноор хэлсэгдэжэ байна гэжэ хэлэхэ хэрэгтэй. Тиимэһээ пленумэй абаһан тогтоолые ниитэ ажалшад үргэнөөр дэмжэхэ байха. Сабшалан үндэһөөрнь һайжаруулха асуудал шиидхэгдэхэнь лабтай,—гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэнэ.

Нүхэр Барьядаев сабшалангай бүридхэл хэхэ, паспорттай болгохо асуудалда анхаралаа онсо хандуулба. Энэ хүдэлмэриие эмхитэйгээр, түргөөр бүтээхэ шухала гэбэ. Тиихэлээ участок бүхэниие яажа элдүүрилхэ, ашаглаха байһаниие элирхэйлхэ хэрэгтэй болоно. Зарим нүхэд энэ хүдэлмэриие хэхын тулада 5 жэл хэрэгтэй гэлсэдэг. Нүгөөдэ таланъ хоёр жэл хүрэхэ байха гээд дурадхадаг. Зүбөөр, нэтэрүүгээр оролдоод байбал, гол хэмжээнүүдые хоёр жэл соо дүүргэхэ арга бии.

Энэ хүдэлмэриие бүри һаяар эхилбэл һайн. Тэрэнэй түлөө ажахы түрэнһөө мүнгэ кредидээр абаха, үгышье һаа, өөрынгөө зөөреэр бүтээхэ аргатай. Энэ хэмжээ ябуулгые манай мэргэжэлтэд бэелүүлхэ уялгатай. Тиихэдэ методическа хүтэлбэриие манай эрдэм шэнжэлгын эмхи зургаанууд бэедээ даажа абаха болоно. Энэ хэрэгтэ СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиал, республикын хүдөө ажахын туршалгын станци, хүдөө ажахын институт эдэбхитэйгээр хабаадалсаха байха. Республикын хүдөө ажахын министерство бодото эмхидхэлшэнь, захирагшань болохо бэзэ гэжэ найдагдана гэжэ нүхэр Барьядаев хэлэбэ.

Саашань үгэ хэлэгшэ тэжээлэй ургамалнуудай үрэһэ суглуулха, хүрэнгын үрэһэнэй участок ажахы бүхэндэ таһалха, залуу мэргэжэлтэдые бэлдэхэ асуудалнууд тушаа анхаралаа онсо хандуулха шухала байһан тушаа тогтобо.

Сабшалан һайжаруулха хүдэлмэриин ямараар эмхидхэгдэжэ, юунэй бүтээгдэжэ, ямар хэмжээнүүдэй хараалагдаад байһан тушаа Загарайн аймагай хүдөө ажахын үйлэдбэриин управлениин начальник **П. М. Сапрыкин** хэлэбэ.

Республикын Мелиорациин ба уһанай ажахын министерствын мэдэлэй эмхи зургаануудай ажал хүдэлмэридэхи дутагдалнууд болон саашадаа бэелүүлхэ зорилгонууд тушаа министр **В. Г. Большаков** өөрынгөө үгые зорюулба. Тиихэдээ КПСС-эй ЦК-гай майн Пленумэй тогтоолые бэелүүлэн, сабшалан һайжаруулха талаар республика дотор хэгдэһэн хүдэлмэриин дүн согсолон харуулба, министерствын хүдэлмэридэ ушардаг дутагдалнуудай гол шалтагаануудые элирхэйлбэ.

Партиин ЦК-гай майн Пленумһээ хойшо сабшалан дээрэ хэһэн хүдэлмэри тэрэнэй урда жэлнүүдтэ хэгдэһэн юумэнүүдтэй жэшэшэгүй. Яһала горитой юумэн хэгдээ. Уһалууриин системэнүүдые шэнээр бариха, заһаха, намаг хатааха, шугы бургааһа сэбэрлэхэ, болдог болдируу элдүүрилхэ гэхэ мэтэшэлэн ехэхэн гаргашатай капитальна хүдэлмэри бүтээгдээ гээшэ. Гүрэнэй ехэ мүнгэн энэ хэрэгтэ гаргашалагдаа.

Гэбэшье ажахынууд өөрынгөө мүнгэ зөөреэр мүртэй юумэ энэ үедэ хээгүй байха юм. Бүхы гаргашалагдаһан мүнгэнэй оройдоол 10—12 процентнь болоно. Энэ талаар илангаяа Баргажанай, Захааминай, Сэлэнгын, Зэдын аймагууд муу байдалтай. Энэ дутагдал юунһээ болоноб гэхэдэ, подрядна эмхи зургаанууд техникын хүсөөр һула байна. Мүн проект зохёодог эмхи зургаанууд мүнөө үеын эрилтые саг соонь хангажа шаданагүй. Үшөө нэгэ ехэ дутагдал гэхэдэ, сабшалан элдүүрилдэг техникэ муугаар, бүтээсэ багатайгаар ашаглагдана, мэргэжэл түгэс кадрнууд мүн лэ дуталдаһаар.

Гурбан жэлэй туршада хэхэ юумэнэй хэмжүүр нилээд ехэ. 45 мянган гектар сабшалангые үндэһөөрнь һайжаруулха. 9 мянган гектар намаг хатааха байнабди. Бэшэшье хүдэлмэри олон ааб даа. Тиихэтээ хамта үгэ хэлэгшэ сабшалан дээрэ хэгдэхэ капитальна хүдэлмэриин шанарай һайн байхын тулада шанга хиналта табиха. энээндэ һомологдоһон мүнгые зүбөөр гаргашалха асуудалда анхаралаа ходо хандуулжа байхые дурадхаба. Үнэндөө бэлыень гү, али олзотойень хараад, зарим управлени болон станцинууд сабшалан һайжаруулгада, уһалууриин системэ барилгада таһалһан мүнгые шэнэ газар элдүүрилгэдэ, ой модо сэбэрлэлгэдэ гаргашалжархидаг баримтанууд олон үзэгдэнэ ха юм.

Саашань хэлэхэдээ, мелиорациин хэрэг эрхилхэ мэргэжэлтэдэй харюусалгые дээшэлүүлхэ асуудал тушаа тогтобо.

— Сабшалан һайжаруулха хоёр һара республика дотор соносхогдоһоор хорёод хоног үнгэрбэ. Гэтэр зарим тээгүүр энэ шухала хэрэгтэ хайша хэрэгээр хандаха, ушар удхыень ойлгоогүй ябадал үзэгдэнэ. Түсэб, даабари звено, бригадануудта үгтөөгүй байха юм. Сабшалан һайжаруулха хүдэлмэри ямар нормотой, түлөөһэтэй, урмашуулха түлбэритэй байха юм гэжэ олон хүнүүд мэдэнэгүй. Мүрысөөнэй гурим зохёогдоогүй байһаар. Эдэ асуудалнуудта тусхайта анхархыень аймагай хүтэлбэрилхы органуудта ханданаб,—гэжэ нүхэр Большаков хэлэбэ.

СССР-эй Наукануудай академиин Сибириин отделениин Буряадай филиалай президиумэй түрүүлэгшэ **О. В. Макеев** үгэ хэлэхэ зуураа, нуга сабшалан, бэлшээри һайжаруулха зорилго шиидхэхэ хэрэгтэ эрдэмтэд өөһэдынгөө хубита оруулха гэбэ. Мүнөө үедэ манай республикын элдэб янзын сабшалангай ургаса дээшэлүүлхэ талаар эрдэмтэдэй хэһэн туршалганууд, дурадхалнууд ном болгогдожо гаранхай. Тэрээниие хэрэглэхэ, үйлэдбэридэ нэбтэрүүлхэ шухала болоно. Теэд хүдөө ажахыда наукын түйлалтануудые хэрэглэхэ асуудал гуримшуулагдаагүй байһаар.

Республикын сабшалан, бэлшээри саашадань хүсэдөөр шэнжэлхын тула манай эндэ ВАСХНИЛ-ай отделени эмхидхээ һаа һайн бэлэй гээд үгээе дүүргэбэ.

— Тэжээл ехээр абадаг болохо гээшэ мүнөө үеын түрүүшын ээлжээнэй асуудал,—гээд, Түнхэнэй аймагай үйлэдбэриин управлениин начальник **В. С. Серебренников** захалба.—Манай аймагай сабшалангай хахадынь, мүн 12 мянган гектар бэлшээри шугы бургааһанда дарагдажа, намагта эзэлэгдэнхэй.

Һүүлэй гурбан жэлдэ уһа намаг хатааха, шугы бургааһа сэбэрлэхэ талаар зарим тэды хүдэлмэри хэгдээшье һаа, үшөөл бирагүй. Саашадаа хэгдэхэ юумэн ехэ. Мүнөө колхоз, совхоз бүхэндэ 1970 он хүрэтэр сабшалан, бэлшээри дээрэ хэгдэхэ хүдэлмэри тодорхойлогдонхой. Эдэ жэлнүүдтэ сабшалан үргэдхэһэнэй ашаар 7600 тонно үтэгжүүлгэ хэрэглэжэ, 3400 тонно үбһэн нэмэжэ абтахаар хараалагдана.

Сабшалангаа оньһожоруулагдамал бригадануудта, луговодуудай звенонуудта, малшадта даалгажа үгөөбди.

Гадна манай аймагта 6 мянга гаран холын һарьдагай бэлшээри бии. Тиишэ бүхы эбэртэ бодо малай 60 процент зундаа гарадаг гээшэ. Теэд холын бэлшээридэ ошохо харгы муу дээрэһээ нилээд олон мал абаашагданагүй. Мүнөө үедэ Ехэ-Үргэдэй хүрэтэр харгы заһаха тон шухала болонхой. Мүн тэндэ метеостанци бии болгохо тухай хэлсэгдэбэшье, бодото дээрээ бэелүүлэгдэнэгүй.

Эдлүүриин газар зүбөөр ашаглаха, севооборотуудые хэрэглэдэг болохо, тараалан, сабшалан болон бэлшээриин хэмжээе тодорхойлхо, шэнжэлхэ тушаа Буряадай газар эсхэмжэлэгшэдэй экспедициин начальник **Д. Ш. Гомбоев** хэлээ. Тиихэдээ энэ хүдэлмэри аша үрэтэйгөөр ябуулхын тула ажахы бүхэн газараа зүбөөр эсхэмжэлхэ, энэ хүдэлмэридэ колхоз, совхозуудай мүнгэ зөөри элсүүлхэ шухала болоно. Энэ талаар Мухар-Шэбэрэй аймагай «Знамя Ленина», «Забайкалец» колхозуудай хүтэлбэрилэгшэд манай экспедицитэй договор хэжэ, элдүүриингээ газар гуримтайгаар ашагладаг боложо байна.

Мүнөө үедэ манай экспедици сабшалан, бэлшээриие шэнжэлхэ, хэмжээень тодорхойлхо талаар ехэ хүдэлмэри хэнэ. Нёдондо 31 мянган гектар холо һарьдагай бэлшээри шэнжэлэгдэжэ, карта дээрэ буулгагдаа. 1970 он хүрэтэр үндэһөөрөө һайжаруулагдаха сабшалангай хэмжээн бүхы ажахынуудта тодорхойлогдохо гэбэ.

Тиин газар эсхэмжын, проектнэ ехэ хүдэлмэри хэгдэхэ аад, мэргэжэлтэдэй дутуу дээрэһээ гэдэргээ татагдана. Зүгөөр Улаан-Үдэ хотодо тусхай мелиоратор мэргэжэлтэй хэдэн олон хүн ондоо ажалда ябана. Тэдэнэрые мэргэжэлээрнь хэрэглэхэ тушаа хэмжээ абаха гэжэ дурадхаба.

Сабшалан, бэлшээри һайжаруулха хүдэлмэриие зүбөөр түсэблэхэ, энэ хүдэлмэридэ хүсэтэ техникэ үргэнөөр хэрэглэхэ, газар уһалалгада бүлүүр станцинуудые олоор табиха асуудалда республикын Госпланай түрүүлэгшэ **В. Ф. Лысов** тогтоо.

Пленум дээрэ КПСС-эй обкомой нэгэдэхи секретарь **А. У. Модогоев** дэлгэрэнгы үгэ хэлээ. Тиихэдээ сабшалан, бэлшээри һайжаруулха, хэрэглэхэ талаар колхоз, совхозуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, отделенинуудые эрхилэгшэдэй, бригадирнуудай, мэргэжэлтэдэй харюусалга дээшэлүүлхэ, тэдэндэ шанга эрилтэ табиха саг ерээ гэбэ.

Сабшалан, бэлшээри һайжаруулха хүдэлмэриие хүдөөгэй бүхы ажалшадай хэрэг гэжэ тоолоод, энэ хүдэлмэридэ хүнүүдые олоор хабаадуулха, воскресникүүдые эмхидхэхэ шухала гээд саашань хэлэбэ. Мүн энэ ехэ хүдэлмэридэ гүрэнэй мүнгэ зөөриһөө гадна колхозуудай нөөсэ, банкын урьһаламжа хэрэглэхэ тушаа үгэ хэлэгшэ анхарба.

Пленум дээрэ зүбшэн хэлсэгдэһэн асуудалаар дэлгэрэнгы тогтоол абтаа.

БАГШАНАРАЙ БАГША

ПРОФЕССОР Василий Дмитриевич Кудрявцев! Сибириин энэ эрдэмтэ манай республика дотор үнинһөө хойшо суутай, мэдээжэ болонхой юм.

Анха Буряад орондо эрдэм гэгээрэлэй эбхэрэн ерэжэ байха үедэ тэрээнэй зохёоһон учебнигээр ород хэлэ шудалаагүй хүн үсөөн лэ байха даа. Мүн эндэмнай институдай анха түрүүн тогтоходо, Василий Дмитриевич хэды олон хүндэ багшалаа гээшэб. Би өөрөөшье тэрээндэ ном заалгажа, 1941 ондо дээдэ һургуули дүүргэжэ гараһан байнаб, һүүлээрнь Эрхүүгэй гүрэнэй университедэй дэргэдэхи аспирантурада баһал Василий Дмитриевичэй хүтэлбэри доро һуралсажа, 1959 ондо эрдэмэй кандидадай нэрэ зэргэтэй болоһоноо хэзээдэшье мартахын аргагүй юм. Иигэжэ тэрээндэ нам мэтээр заалгаһан, «гараа ганзагада, хүлөө дүрөөдэ» хүргэһэн буряад хүбүүд, басагад дүүрэн юм даа. Тиимэл хадань багшынгаа мүнөө жэлдэ алдарта 70 наһаяа гүйсөөд байхадань, тэрээнэй үзүүлһэн аша габьяа тухай, ажабайдалайнь гэрэлтэ һайхан зам тухай шабинарынь домоглон дурдаха хүсэлтэйбди.

Василий Дмитриевич өөрөө жэнхэни сибиряк хүн. Красноярска губерниин Минусинска уездын Абаканск тосхондо түрэһэн, Эрхүүгэй университедэй түүхэ-хэлэнэй факультет дүүргэһэн юм. Тиин һүүлээрнь абаһаар лэ арадай аман зохёол суглуулха, Сибирьтэ ажаһуудаг арад зоной нютаг нютагай хэлэнэй онсо маяг илгаануудые шэнжэлхэ хүдэлмэри тон абьяас ехэтэйгээр ябуулжа эхилээ бэлэй.

Эрхүүгэй рабфагта хүдэлжэ, монгол, буряад, яхад, бэшэшье яһатанда ород хэлэ багшалаа, эндэ нилээд олон янзын ажаглалтануудые хэһэн байна бшуу.

1932 ондо Улаан-Үдэдэмнай анха түрүүн багшанарай институдай байгуулагдахада, эндэ В. Д. Кудрявцев эрдэмэй болон һуралсалай талаар директорэй орлогшоор томилогдоо юм. Тэрэ үедэ һургуули тухай ВКП(б)-гэй ЦК-гай 1931 оной сентябриин 5-ай тогтоолой ёһоор бүхы республика дотор һуралсал-хүмүүжүүлгын хүдэлмэри шэнэдхэгдэн табигдажа байгаа.

Буряад эхин, дунда һургуулинуудта ород хэлэ зааха шэнэ программые методическа хабсаргалтатайгаар зохёохо — «зэрлиг тунга» газар дээгүүр түрүүшын зүргэ гаргаха хубитай байгаа һэн. Тэрэ энэ харюусалгатай үүргые бэе дээрээ хэн даажа абаа һэн бэ? Василий Дмитриевич Кудрявцев! Мүн 1934 ондо буряад эхин һургуулида, 4—5 классуудта ород хэлэ

В. Д. КУДРЯВЦЕВ.

үзэхэ анха түрүүшын учебнигүүдые, һүүлээрнь бэшэшье классуудай һураха номуудые зохёоһониинь айхабтар ехэ удха шанартай байһан юм. Институдай ажал хүдэлмэриие ударидалсахын хажуугаар иимэ ехэ юумэ бүтээжэ үрдиһэн байна.

Тэрэшэлэн буряад үхибүүдтэ ород хэлэ яажа багшалха тухай бүхэли методическа һургуули байгуулаа; хойшонхи жэлнүүдтэ һуралсалай литература зохёогшодые — эрдэмтэдые олоор бэлдэхээ, учебнигүүд, методико ухай номуудые хинан заабаришалжа хэблүүлээ.

Мүнөөшье тэрэ буряад һургуулида ород хэлэ заалгаар манай эгээн ехэ хүтэлбэрилэгшэ, ударидагша байһаар... Тиихэдээ гансашье Буряадта бэшэ, мүн Сибириин бусадшье национальна республиканудай багшанар, һургуулинуудта сэгнэшэгүй ехэ туһа хүргэһыень онсолон тэмдэглэмээр.

Тиибэшье 1954 ондо «Буряад болоон жэлэй һургуулида ород хэлэ заалга тухай» томо зохёол бэшэжэ, педагогикын эрдэмэй доктор болоһыень һанахада, Буряад оронтой тэрээнэй хэды ехэ холбоотой, дүтэ байһыень бүри гүнзэгыгөөр ойлгон мэдэрнэбди. В. Д. Кудрявцев бүхы дээрэ нилээд орёо темэ, асуудалнуудаар 120 хүдэлмэри хэблүүлээ юм. Эрдэмтын ёһотойл габьяа баатаршалга!

Наука болон соёл культура хүгжөөлгэдэ, эрдэмтэдые болон арадай гэгээрэлэй хүдэлмэрилэгшэдые һурган бэлэдхэлгэдэ габьяатай байһанайнгаа, ниитын ажал хүдэлмэридэ эдэбхитэй шударгыгаар хабаадалсаһанайнгаа түлөө Василий Дмитриевич «Хүндэлэлэй Тэмдэг» орденоор, К. Д. Ушинскиин медаляар, баһа хүндэлэлэй хэдэн олон грамотануудаар шагнагдаһан байхаһаа гадна, Буряадай АССР-эй Наукын габьяата ажал ябуулагшын, БурАССР-эй габьяата багшын нэрэ зэргэдэ хүртөө һэм шуу.

Иигэжэл буряад мэргэжэлтэдтэ багшымнай үзүүлһэн аша туһань үндэр дээгүүр сэгнэгдэхэл ёһоороо сэгнэгдээ юм.

Энэ жэлдэ багшынгаа 70 наһа гүйсэһэнтэйнь дашарамдуулан, бидэнэр-шабинарынь тэрээндээ үнэн зүрхэнэй баяр баясхалан хүргэнэбди; мүнөөшье хүнгэн сарюун ябаһандань омогорхонобди, саашанхи ажал хүдэлмэридэнь бүри ехэ амжалта хүсэжэ байһанаа элирхэйлэн мэдүүлнэбди.

Ж. САЖИНОВ,
Доржи Банзаровай нэрэмжэтэ багшанарай институдай ород хэлэнэй кафедрые даагша, педагогикын эрдэмэй кандидат, доцент.

СОЁЛШОД-АЖАЛШАДТА

АЖАЛ ДУУН ХОЁР АЛХАСА НЭГЭТЭЙ

Манай Баунтын аймаг республикымнай эгээл баян, хүгжэжэ байгаа хизаарнуудай нэгэн гэжэ тоотой. Эндэмнай ашагта малтамал элбэгээр абтадаг, ан, оро үсхэбэрилэгдэнэ. Таряа, һү абалгаар аймагнай бэеэ хангаһаар үнинэй. Баунтын горнягууд, ан агнагшад, малшад, ангуушад Октябриин революциин ойн хүндэлэлэй социалис мүрысөөндэ эдэбхитэйгээр оролсон, ажалай үндэр бүтээсэ туйлаһан байна. Нилээд олохон хүнүүднай гүрэн түрын, мүн республикынгаа үндэр шанда, орден, медальнуудта хүртэһэн юм.

Урдань хаанта Россиин, Америкын, Англиин алтанай промышленнигүүдай, наймаашадай, мүн нютагай баяшуулай дарлалта доро байһан эвенк яһатан мүнөө нютаг оронойнгоо дүүрэн эзэн болонхой, бүхы Совет гүрэнэй арад бүхэнтэй адли тэгшэ эрхэтэй, зол жаргалта байдалтай болонги. Тэдэнэр мүнөө удхаараа социалис, түхэл маягаараа национальна культуратай болоо. Эвенкнүүдтэй хамта Баунтда буряадууд, ородууд болон бусад яһатан эбтэй эетэй ажаһууна, түрэл Буряад оронойнгоо эгээл холын, зүүн хойто зүгые танигдахаар бэшээр хубилгажа байнхай.

Урдань энэ хизаарта нэгэшье һургуули гэжэ байгаагүй, улаан булан, клуб тухай хэлэдэгшыегүй һэн. Зүгөөр «оргойто бөөгэй хэсэ хэнгэрэг» зоргоороо наярдаг, ташуур, минаагай арһан гүйба ажалшан хүнэй нюрган дээгүүр тамшаажал мэдэдэг һааб даа.

Иимэ сагай үнгэрэн ошоһоор ойрдоол 50 жэл болоо. Тэд энэ богонихон хугасаа соо Баунтые гансахан соёл культурын талаар абажа харабал, ямар ехэ алхам хээ гээшэб. 1924 ондо манай эндэ 2 эхин һургуули байһан һаа, мүнөө аймаг доторнай 21 һургуули хүдэлнэ, тэдэнэйнь 8-ниинь дунда юм. 182 багшанарай 72 хүниинь дээдэ һургуулитай.

Гэхэтэй хамта, Баунтын колхоз, совхозуудай түб тосхонууд һайнууд, модон гэрнүүдээр олон болоо, һуурин бүхэндэ клуб, һургуули ба ажалшадай эрилтэ хангаха түхеэрэлгэнүүд байха. Аймагтамнай 15 клуб, 11 библиотекэ, 3 улаан гэр, хүдөөгэй хүгжэмэй һургуули хүдэлдэг. Соёлой гуламтанууд илангаяа соёлой добтолгын һүүлэй гурбан жэлэй туршада олон ургаа юм.

Баунт ангуушадай, орошодой, геологуудай нютаг. Тиимэһээ холын бэлшээриин малшадай, тайгада ябаһан аншадай дунда соёлой, ниитэ болбосоролой хүдэлмэри һайнаар ябуулхын тула манай Багдаринай культурын байшан бага бэшэ хүдэлмэри ябуулжа байдаг. Октябриин революциин 50 жэлэй ойдо зорюулжа, ехэ концерт ажалшадтаа харуулаа һэмди. мүнөө В. И. Ленинэй түрэһөөр 100 жэлэй ойдо бэлдхэл ябуулжа эхилээбди. Манай уран һайханай бүлгэмэйхид республиканска харалгада һайн сэгнэлтэ абаа һэн. Эдэ бүгэдэ туйлалтамнай гээшэ aаб даа.

Мүнөөдэрэйнгөө ажал хүдэлмэри тухай хөөрэбэл, бидэ нимэ нэгэ шэнэ гурим гаргажа, соёлойнгоо хүдэлмэри ябуулдаг болообди. Тэрэмнай — аймагай бүхы ажалшадые уран һайханда хабаадуулалга болоно. Автоклубтайбди. Энээнээ һайнаар хэрэглэхын хажуугаар холын бэлшээриин малшадта, илангаяа машина, унаагаар хүрэхэгүй газарта һуугшадта самолёдоор ошодог байнабди. Тэндээ хүрэжэ абахадаа бидэ наадаяа харуулжархёод һөөргөө бусадаггүй, харин хэдэн хоногоор үлэжэ, соёлой элдэб хүдэлмэри ябуулнабди. Тэрэ һууринай библиотекарьтэ аймагай библиотекые даагша Г. Я. Иванова туһалжа эхилхэ, үгышье һаа хэдэн хүмнай нютагай эвенк яһанай хүн зоной дунда ябажа үльгэршэдэй дуушадай зохёолнуудые бэшэжэ абадаг. Бултаараа хамһажа, клубыень өөдэ татаад, тэндээ наада эмхидхэхэдэмнай үзэгдөөгүй һонин эвенк хатар, дуун эхилшэхэ. Иигэжэ манай культурын байшангай уран һайханайхидай гү, али агитбригадынхидай ямар нэгэн һууриин ерэлгэ тэндэхи зоной һайндэр болошодог. Энэ һайндэр дээрэ бэрхэ хатаршаниие, бэлигтэй дуушаниие хаража абадаг байнабди. Тиигээд һүүлдэ тэдэниие аймагай центр дуудажа суглуулаад, наада бэлэдхэлдэ хабаадуулнабди. Эдэ хүнүүднай аймагай колхоз, совхозуудай түбүүдтэ наада харуулдаг, илангаяа эвенкнүүдэй уран һайханай наадан ехэ һонирхолтой байдаг юм.

Иигэжэ бидэ нёдондо республиканска харалгада наада бэлэдхэжэ эхилээ һэмди, үнгэрэгшэ ноябриин 7-ной ехэ концертэеэ бэлдээ һэмди. Мүнөө урдамнай комсомолой 50 жэлэй ойн һайндэр хүлеэгдэнэ. Энэ түүхэтэ ойдо аймагаймнай комсомол залуушуул бэлэдхэлэй хүдэлмэри ябуулжа эхилэнхэй.

Соёл культурын хүдэлмэридэ манай баунтынхид эдэбхитэй хабаададаг гээшэ. Соёлшодой бүхы хүдэлмэри партийна, советскэ, комсомолой ба профсоюзай органуудай хүтэлбэри доро үнгэргэгдэдэг, али бүхы ажал үүсхэлнай тэдэнэй зүгһөө дэмжэгдэдэг, туһалагдадаг байна.

Гэбэшье ажал хүдэлмэридэмнай нилээд ехэхэн хүндэ ушаралнууд үзэгдэдэг. Илангаяа бидэ мэргэжэлтэдээр дуталданабди. Баунтын соёлшон республикын бусад аймагуудайхидта орходоо нэгэ бага ондоо оршон байдалда хүдэлдэг гээшэ aаб даа. Машинаар, ороор, самолёдоор, санаар ябажа холын бэлшээриин малшадай дунда соёлой хүдэлмэри ябуулха саг болодог. Нэгэ һууринда бүхэли һараар ... ха» үешье дайралд... Сэхынь хэлэхэдэ, ... той, бэрхэшээлһээ ту... бэлигтэй мэргэжэлт... Бидэнэй эльгээһэн ... Сибириин культуры... абтадаг болоо һаань, ... байха бэлэй даа.

Мүн хүгжэмэй эл... мент, клубуудтахи тех... хеэрэлгэнүүд Баунт ... ошодог. Эдэ бүгэдөөр ... республикын зургаан... аймагые бү мартаһай ... даха байна. Гадна ... нүүдтэмнай шэнэ ном... ерэдэг. Байһан номууд... муудана. Юундэб гэх... библиотекарьнүүд холы... риин малшадта саг ... жо байдаг. Имагтал ... лиотекын номуудай ... гаймнай холын бэлш... шан, ангуушан эрилт... даг. Юундэб гэхэдэ, ... гэн болзорто түбэй ... нүүдһээ номуудые ... ха аргагүй байдаг.

Эдэ бүгэдэ дутуу ... бэрхэшээлнүүд манай ... соёлшодой урдахи зор... бэелүүлхэ хэрэгтэнь ... болохо шададаггүй, ... ниие аргынь олжо ... үзэдэг гээшэбди. Зүг... ликымнай культуры... ва, Улаан-Үдэ хотын ... хи зургаанууд манай ... аймаг тушаа анхара... ехээр хандуулдаг ... хэлэхэ байнаб. Энэ ... соёлшодой гуйлта.

В. И. Ленинэй тү... жэлэй ойе угтуулан, ... хоёрой алхаса нэгэтэй... хын түлөө манай аймаг... рын хүдэлмэрилэгшэд... далаа гамнангүй т... һаниинь дамжаггүй.

В. ЛАД...
Багдаринай ...
байшангай ди...

ХИЛЫН СААНАҺАА

ТЕЛЕФОН • ТЕЛЕГРАФ • РАДИО

Румыниин правительствын мэдүүлгэ

БУХАРЕСТ. (ТАСС). Румыниин правительствын эндэ толилогдоһон мэдүүлгэ соо иигэжэ хэлэгдэнэ. Вьетнамай Демократическа Республикын апрелиин 3-да хэһэн мэдүүлгые Румыниин правительство һайшаан дэмжэнэ.

ДРВ-дэ эсэргүүгээр хэгдэдэг бомбодолгонуудые, бусад сэрэгэй ябуулгануудые дары түргэнөөр, үгэ дуугүйгөөр эсэслэн болюулха шухала гэжэ Румыниин правительство тоолоно гээд мэдүүлгэ соо хэлэгдэнэ. Хэлсээ хэжэ эхилхэ эрхэ байдал бии болголго, эб найрамдалай ба уласхоорондын аюулгүй байдалай аша туһада тааруугаар Вьетнамдахи арсалдаа тулалдаае амгалан ёһоор гуримшуулха саашанхи алхам хэлгэ США-гай правительствоһаа мүнөөнэй эрхэ байдалда дулдыдана гээд мэдүүлгэ соо онсолон тэмдэглэгдэнэ.

Кхесани шадарай байлдаанууд

ХАНОЙ. (ТАСС). Урда Вьетнамай арадай сүлөөрэлгын зэбсэгтэ хүсэнүүдэй сэрэгшэд Кхесани шадар апрелиин 3 ба 4-дэ байлдаа хэхэдээ, американ армида горитой сохилто хээ гээд Освобождение агентствын мэдээсэлдэ үндэһэлэн ВИА агентство дамжуулна.

Байлдаануудай үедэ Банкат ба Банохоай шадар США-гай армиин 1-дэхи аэромобильна дивизиин 200 шахуу солдадые патриодууд алаһан ба шархатуулһан байна.

Апрелиин 4-нэй һүни 471-дэхи хадые добтолгын үедэ Урда Вьетнамай патриодууд 90 американ солдадые хүлһөөнь буулгаа.

Освобождение агентствын мэдээсэлэнэй ёһоор, Кхесани шадар хамта дээрээ апрелиин 3 ба 4-дэ дайсанай, гол түлэб, американ далайн-сэрэгэй пехотын болон аэромобильна дивизиин 90 гаран солдат хүлһөө буулгагдаа. Эдэ үдэрнүүдтэ 9 самолёт буудуулан унагаагдаһан, 7 самолёт газар дээрэ гэмтээгдэһэн, ехэ хэмжээнэй һомо хэрэгсэл буляан абаа.

Бүгэдэ арадай дуугаа үгэлгэ эхилээ

БЕРЛИН. ТАСС-ай корреспондент М. Никиточкин иигэжэ дамжуулна:

Социалис Конституциин проектээр бүгэдэ арадай дуугаа үгэлгэ Германиин Демократическа Республикада апрелиин 6-да эхилээ. Митингнүүд болон суглаанууд дээрэ энэ документые хоёр һарын турша соо зүбшэн хэлсэлгэдэ, ГДР-эй 11 миллион эрхэтэн хабаадалсаа. ГДР-эй энэ Шэлэ үндэһэн хуулиин проектые зүбшэн хэлсэхэдээ, тэрэниие бүхы ажалай хүн зоной түлөөлэгшэд ехээр һайшаагаа. Юуб гэхэдэ, немец арадай хэтэ үеын хүсэлэл эрмэлзэлгые бэелүүлхэ онол арганууд тэрээн соо хараалагданхай.

Берлиндэ, республикын бусад бүхы городууд, тосхонуудта апрелиин 6-най үглөөгүүр ехэ дэбжэлтэтэй байгаа. Үйлсэнүүд болон талмайнууд һайндэрэйхеэр гоёон шэмэглэгдэнхэй байба. Үглөөнэй 7 часта городой бүхы районуудта дуугаа үгэлгын участогуудай үүдэнүүд үргэнөөр нээгдээ. Германиин эб найрамдалда дуратай, социалис гүрэнэй угаа ехэ туйлалтануудай бэшэгдэһэн, тэрэнэй саашанхи зорилгонуудай тодорхойлогдоһон түүхэтэ документ тухай шиидхэхы үгэнүүдээ хэлэхын тулада хүнүүд бүлэг бүлэгөөрөө, нэгэ нэгээрээ, бүлэ бүлөөрөө эдэ участогуудта ерээ.

ОРШОН БАЙДАЛ БҮРИ ШАХАРДУУ ШАНГА БОЛОНО

НЬЮ-ЙОРК. ТАСС-ай корреспондент А. Порошин иигэжэ дамжуулна:

«Сахилгаан» гэһэн тэмдэгтэй телеграмманууд американ телетайпуудаар таһалгаряагүйгөөр дамжуулагдана. Доктор Мартин Лютер Кингые алаһанһаа уламжалан, Америкэдэхи негр хүн зоной һуудаг тусхай газарнуудта ехэ буһалгаан болоо.

Мүнөө Вашингтондо, Чикагода, Гринсбородо, Питсбургда, Детройдто, Таллахасста болон бусад олон городуудта ехэ үймөөнүүд, шанга тулалдаанууд боложо байна.

Эдэ городуудай үйлсэнүүдтэ буугай һүрэхэнь дуулдана, алуулһан, шархатаһан хүнүүд олон. Гал түймэр шатана. Чикагода хэдэн квартал гал түймэртэ абтанхай. Городто негрнүүдэй ажаһуудаг район руу национальна гвардиин гурба мянган солдадууд эльгээгдээ. Бригадна генерал Рычард Даныя захиралтын ёһоор солдадууд манифестацида хабаадагшадые буудаха заабари абаһан байха юм. Имагтал Чикаго ба Вашингтондо арбан хүн алуулһан, хэдэн зуун шархатаһан байха юм.

США-гай ниислэлдэхи байдалай ямар ехэ шахардуу шанга болоһые мэнэ һаяхан абтаһан мэдээсэл гэршэлжэ үгэнэ: «Форт Брагг» гэжэ авиационно баазаһаа 82-дохи агаарай-сэрэгэй десантна дивизиин 2600 солдат Вашингтон асарагдахань гээд США-гай оборонын министрэй орлогшо урдань байһан Сайрус Вэнс соносхоо. Вашингтондо дүтэшэг байдаг «Эндрюс» гэжэ авиабазада түрүүшын отрядууд ерээд байна.

«Бүхы һүниин турша соо харуул табигданхай байха гээд городой мэр соносхоо. США-гай ниислэлдэ «шадаал һаа түргэнөөр ёһо гурим һэргээхэ» гэжэ президент эрилтэ хээ гээд Вашингтоной мэртэй, юстициин министерствын тусхай тушаалта хүнүүдтэй телефоноор хөөрэлдэхэдөө, Джонсоной түлөөлэгшэ мэдүүлһэн байна.

Университет шадарай негрнүүдэй һуудаг райондо полициинхид болон негрнүүдэй хоорондо шанга буудалдаан болоно. Шархатаһан хүнүүд бии гээд Гринсборһоо мэдээсэнэ.

Мүнөө тогтон торонгүйгөөр дэлгэржэ байһан буһалгаанууд нёдондонойхидо орходоо бүри «шанга зунай» эхиниинь болоно гээд американ хэблэл сонордуугаар онсолон тэмдэглэнэ.

Гэс Холлой мэдүүлгэ

НЬЮ-ЙОРК. (ТАСС). Мартин Лютер Кингые алаһан тушаа США-гай Коммунис партиин генеральна секретарь Гэс Холл иимэ мэдүүлгэ хээ:

«Тэрэнэй алууршан — расизм мүн.

Расизм угаа муухай харата сохилто хээ.

Америкэдэ эрхэ сүлөөгэй, үнэн зүб байдалай, демократиин ба аха дүүгэй холбоо барисаанай түлөө эгээн лэ эрэлхэг зоригшо тэмсэлшэдэ расизм далда газарһаа добтолго хээ.

Имагтал расизм Мартин Лютер Кингые алаа.

Бүхы һайшаалай, магтаалай үгэнүүд, гашуудалай үгэнүүд — бултадаа наада хараһан, билдагуушалһан ябадал болоно. Юуб гэхэдэ, манай ороной үйлсэнүүдтэ расизмын үзэл баримталагшад аашалалдана ха юм.

Кингын дурасхаалые ёһолон хүндэлхын тулада илгаа гаргалгын расис ёһо гуримые дары усадхаха хэрэгтэй.

Кингын дурасхаалые ёһолон хүндэлхын тулада американ негрнүүдтэ эсэргүүгээр мүнөө хэгдэдэг бүхы илгаа газаашалгануудые, хашалта, хэһээлтэнүүдые сүм усадхаха хэрэгтэй.

Энэ хадаа бүхы американецуудай шаналан гашуудалгын үдэр мүн.

Энэ хадаа сагаан шарайта американецуудта эшэгүүритэ муухай ябадалай үдэр болоно».

Нигеридэхи дайн байлдаан

ЛАГОС. (ТАСС). Энугуһаа зүүн тээшээ 70 шахуу километртэ байдаг Зүүн Нигериин шухала центр болоһон Аба Алити городые Нигериин федеральна правительствын сэрэгшэд эзэлээ гээд правительствын эндэ толилһон мэдээсэл соо хэлэгдэнэ.

Федеральна сэрэгүүд Абакалиһаа зүүн тээшээ 40 километртэ байдаг Ифума городые мүн лэ эзэлээ.

Хабарай амаралтын үедэ Красноярск хотын хүбүүдэй хоор Улаан-Үдэдэ айлшал... олон хоногой туршада концерт ехэ амжалтатайгаар табиһан байна.

Николай Суденко энэ хоор 1964 онһоо хүтэлбэрилнэ. Хоорто 7—11 наһанай 70 х... баадана. Хооройнь программада грек, япон, ород, американ арадай болоод, Шуманай, ... ба совет композиторнуудай дуунууд ороно.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Красноярскын хүбүүдэй хоор Ленинэй ордено Буряадай оперо ... театр соо концерт табижа байна.

С. ДОРЖИЕВА

БАРГАЖАНАЙ ҺОНИ...

ЭНЕРГЕТИГҮҮДЭЙ АМЖАЛТА

Хойто электросетиин коллектив зайн гал үйлэдбэрилхэ түсэбөө амжалтатайгаар дүүргэбэ. Квартал соо 3 млн. киловатт час зайн гал үйлэдбэрилхэ аад, 3 млн. 270 мянган киловатт-часта хүргөө. Баргажанай РЭС-эй ахалагша электромонтер В. А. Постников, ИТО-гой инженер А. Н. Колмаков гэгшэд эндэ эрхим ажалаараа суурхадаг юм.

НУГА САБШАЛАН УҺАЛАГДАНА

Республика дотор соносхогдоһон нуга сабшалан һайжаруулха хоёр һара манай аймагай ажахынуудта амжалтатайгаар үнгэрэгдэжэ байна. Илангаяа, XXII партсъездын колхоздо, Дэрээнэй, Аргатын совхозуудта энэ ажал һайнаар эмхидхэгдэнхэй. Жэшээлхэдэ, XXII партсъездын нэрэмжэтэ колхозой 200 гектар талмайтай Дагальжан гэжэ газарта уһа бүлэдэг 2 станци хүдэлнэ. Эдэ станцинууд Яарагта, Алачи, Харууһан гэхэ мэтын нуга бэлшээринүүдые уһаар дүүрэн хангаха аргатай. Трактористнууд Галина Колмакова, Петр Леонтьев гэгшэд луговодуудтайгаа хамта эдэ насосуудаа таһалгаряагүйгөөр хүдэлгэжэ шадана. Тиихэдэ Дэрээнэй совхоздо уһа бүлэдэг 4 станци хүдэлнэ.

ХҮСЭД ОНЬҺОЖОРУУЛАГДАБА

Карл Марксын нэрэмжэтэ колхозой Үржэлэй фермын бүхы ажал ехэтэй хүдэлмэри оньһожоруулагдаба. Үржэл нютагта хүрэхэ багта аяар холоһоо байшан элеэр харагдадаг юм. Энэмнай 360 толгой үнеэдэй байра. Буйлууһан тэжээл соргоор үнеэдтэ абаашаха, уһалха, эдеэ хоол үнеэдтэ үгэхэ, наг шэбхэ сэбэрлэхэ, үнеэдые һааха — эдэ бүгэдэ хүдэлмэринь оньһон техникын аргаар хэгдэнэ. Эндэ үниинэй ажалладаг һаалишан Санжи Гармаеватай хөөрэлдэхэдэмнай: «Һүрхэй болоо. Ажаллахада иимэ ачар болохо гэжэ оройдоошье һанаагүйб», — гээ һэн.

ЗҮЖЭГ НААДА ХАРУУЛНА

Дэрээнэй совхозой Уланхаан нютагай клуб соо мэнэ һаяхан Ж. Тумуновай «Сэсэгмаа» гэжэ пьесэ харуулагдаба. Энэ зүжэгые совхозой Уланхаанай отделениие эрхилэгшэ В. Ц. Баторов эмхидхэн табяа. Гол рольнуудыень совхозой хүдэлмэришэд С. Цыбикова, Б. Мунгонов, Л. Базаров гэгшэд гүйсэдхэнэ.

ОЛЗОТОЙ

Баргажанай-Адагай загаһанай комбинадай заһагашад олзо ехэтэйгээр ажаллана. Жэшээнь, В. Скосырскиин хүтэлбэрилдэг бригада кварталайнгаа т... үлүүлэн дүүргэбэ. Түсэ... центнер загаһа тушаах... центнер тушаагаа.

ЭРХИМ ХОНИШ...

XXII партсъездын ... колхозой дүршэлтэй ... Радна Тапхаевич Гарм... рэгшэ жэлдэ 100 эхэ хон... һөө 105 хурьга түлжүү... Мүнөө жэлдэ энэ нүхэ... лэ һайнаар ажаллажа, ... раа баясуулна. Мүнөө... отарада 100 эхэ хонин ... хурьган абтаад бай... — 100-һаа 100 гэһэ... дүүргэхэбди, — гээд нүхэ... ев мэдүүлнэ.

МОДОШОДОЙ ЭРШЭТ...

Онёогой леспромхозо... тив (директорынь нүхэ... ков, парторганизаци... нүхэр Дымбренов) март... кварталайнгаа түсэб ... К. И. Федоров, Г. ... М. Н. Федоров гэгшэ... комплексно бригадану... һайнаар ажаллана. Нү... Шалаевай хүтэлбэрил... ска участок февраль һ... гөөр бүхэсоюзна 3-дах... шанда хүртөө.

С. БА...

ХИТАДТА БОЛОЖО БАЙҺАН ҮЙЛЭ ХЭРЭГҮҮД ТУХАЙ

Мао Цзэ-дунай хараа шугамда эсэргүүсэнэ гэжэ гэмнэгдэдэг партийна ба гүрэнэй ажал ябуулагшадта добтолгонууд Пекиндэ үргэлжэлүүлэгдэһээр. Пекинэй стадион дээрэ һаяхан митинг боложо, тэрээн дээрэ Чжоу Энь-лай, Чэнь Бо-да, Кан Шэн, Мао Цзэ-дунай һамган Цзян Цин үгэ хэлээ. «Революцида харша дүрбэдэхи бүлэглэлые» тэдэнэр бултадаа «элишэлһэн», гэмнэһэн байха юм. Хитадай армиин генштабай начальнигай уялгые дүүргэгшын тушаалһаа һаяхан гаргагдаһан Ян Чэн-у, КПК-гай ЦК-гай Политбюрогой гэшүүн, КНР-эй Гүрэнэй Советэй премьерэй орлогшо Тань Чжэнь-линь болон бусад энэ бүлэглэлдэ оруулагдана.

Ян Чэн-у хадаа «соёлой хубисхалай бүлэгые» унагааха, Цзян Цинэй нүлөөе бага болгохо һанаашалга гаргана, нёдондо жэлэй эсэстэ гэмнэгдэн хэһээгдэһэн кадрнуудые зүбтүүлхэ эрмэлзэлгэ гаргана гэжэ гэмнэгдэнэ.

Тань Чжэнь-Линь «Мао Цзэ-дунай үзэл сурталда» эсэргүүсэә, тэрэнииень «метафизикэ» гэжэ нэрлээ, «Соёлой хубисхалай» хэрэгүүдэй талаар бүлэгтэ, Цзян Циндэ эсэргүүсээ гэжэ гэмнэгдэһэн байна.

Митинг дээрэ үгэ хэлэһэн заримашуул Маогой үмэнэ һүгэдэхэдөө, Цзян Цинэй «габьяае» Хитадай агуу ехэ уран зохёолшо Лу Синиин габьяануудтай адлидхан жэшэхэдээ, «тэрэниие үхэтэрөө хамгаалхабди» гэжэ тангарига үгөө.

Хунвэйбинүүд өөһэдынгөө плакадууд соо Тань Чжэнь-линиие «урбагша» гэжэ нэрлэхэ зуураа, «түүхын жама ёһоор Тань Чжэнь-линьдэ саазалан алуулха шиидхэбэри гаргагдана» гээд баталан бэшэнэ.

КПК-гай ЦК-гай хүдөө нютагуудтахи хүдэлмэриин асуудалнуудые эрхилдэг Тань Чжэнь-линдэ шэнээр халдан оролгые хабарай тарилга үнгэргэлгэдэ үзэгдэһэн бэрхэшээлнүүдтэй харин оронуудһаа Пекиндэ байдаг шэнжэлэгшэд холбоно.

«Революцида эсэргүүсэгшэд» гэдэгүүдые олоной үмэнэ саазалан алаха ябадал таһалданагүй. Олон зоной үмэнэ хэгдэдэг саазалуулганууд Мао Цзэ-дунай тала баригшадай «дайшалхы дура хүсэлые дээшэлүүлхэ» гэһэн зорилготой гээд Гундун провинциин «революционно комитедэй» орган «Наньфан жибао» газетэ мэдүүлнэ. Тус газетын мэдээсэлэнэй ёһоор, Гуанчжоуда болоһон митинг дээрэ табан хүниие саазалан алаха гэһэн шиидхэбэринүүд соносхогдоод, хоёрынь тэрэ дороо саазалагдаа. 18 хүн бүхы наһан соогоо, мүн бусад болзорнуудта түрмэдэ хаагдахаар шиидхэгдэһэн байна. Хоёр «революцида харша этэгээдүүд, алуулхаар шиидхэгдэөд, Синин городто 50.000 хүнэй хараһаар байтар саазалан алагдаа гээд «Цинхай жибао» газетэ мэдээсэнэ. Маодо дурагүйлхэдэг үшөө зургаан хүн элдэб болзорнуудта түрмэдэ хаагдахаар шиидхэгдээ.

* * *

Эдэ үдэрнүүдтэ Пекиндэ ерэһэн хариин хүнүүд Мао Цзэ-дунда һүгэдэн шүтэлгэ тухай хэдышье ехээр дуулаһан байгаашье һаа, тэрэнэй портредүүдэй, хэлэһэн үгэнүүдэй хаа хаанагүй угаа олоор няалтатай байһаар гайхан гэлынэ. Үйлсэнүүдэй хэдэн олон бэлшэрнүүдтэ Мао Цзэ-дунай дүрсэтэй угаа ехэ паннонууд табигданхай, ордонуудта, эмхи зургаануудта, предприятинууд болон һуралсалай газарнуудта Маогой угаа томо дүрсэнүүд бодхоогдонхой.

Пекиндэ замай залуушад юрын модоор бэшэ, харин Мао Цзэ-дунай цитатнигуудтай улаан хальһата номуудаар транспортын шэглэлые залан харуулна. Город соогуур һүни үдэргүй харуул харадаг солдадуудай гарта иимэ цитатнигуудые хаража болохо байна.

Хитадай ямаршье эмхи зургаанда телефоноор хонходоходоо, «алло» гэхын орондо «Түрүүлэгшэ Маодо ута наһа наһалхые хүсэнэб!» гэһэн гү, али Мао Цзэ-дунай ээлжээтэ цитата дурдагдадаг байха юм. Иимэ үгэнүүдэй хэлэгдэһэнэй һүүлээр лэ телефоноор дуугаралсажа болохо байна бшуу.

Хитадай эмхи зургаануудта орогшодые «түрүүлэгшэ Мао мандаха болтогой!» («мэндэ», «баяртай» гэхын орондо) гэһэн үгэнүүдээр заагагүй угтадаг ба мордохуулдаг байха юм.

(ТАСС).

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: Совет-Иранай хамтын коммюнике. П. Бурмакинай фоторепортаж. ТАСС-ай мэдээсэлнүүд.

Хоёрдохи, гурбадахи хуудаһануудта: КПСС-эй Буряадай обкомой хоёрдохи пленумэй материалнууд (эхиниинь 1-дэхи хуудаһанда).

Дүрбэдэхи хуудаһанда: спортын һонин. Хилын саанаһаа абтаһан мэдээсэлнүүд.

Редакторай орло...
М. Н. Н...

Манай адрес, телефон...

г. УЛАН-УДЭ, ул Ленина, 35. Телефоны: редакто... приёмная — 54-93, зам. редактора — 68-08, зам. ред... 62-62, ответ. секретаря — 50-52, зам. ответ. секрета... отделы: партийной жизни — 60-91, сельского хозяйст... 63-86, пропаганды и агитации — 56-23, промышл... строительства — 61-35, советского строительства и бы... культуры и школ — 60-21, писем и рабселькоров — 6... формации — 34-05, общественная приёмная — 56-62, ... бюро — 57-63, фотолаборатория — 33-61.

Гор. Улан-Удэ типография Управления по печати ... вете Министров БурАССР.

Н-01365. Зак. № 2...